

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

tor bonorum aduentitiorum filij, l. 1. C. de bonis Maternis, l. vltima C. de bonis, quæ lib. §. 1. Inst. per quas personas; tamen hæc administratio tantum versatur circa vsumfructum, proprietatem vero, nec alienare, nec damnificare potest, vt probant iura illa, proxime citata; Vnde si indebitè, & negligenter, vel malitiose filium lædat circa proprietatem aduentitiorum, iure naturæ tenetur omne illud damnum resarcire, argumento l. Si superstite Cod. de dolo, vbi Bald. leg. Litis. 39. §. Pater. D. de negot. gest. plures citat Menoch. de arbitr. casu 209. à num. 3. Decian. conf. 85. num. 23. lib. 2. Pinel. l. 1. part. 2. de bonor. mater. à num. 27. Cephal. conf. 363. num. 9. lib. 6. quemadmodum, si pater in vita non satisfaceret, posset ipse filius à cohæredibus repetere per iura supra relata, vt in terminis scribit Mangilius proxime num. 14. post Bald. in additionibus ad Bart. tractat. de duobus fratribus n. 4. ampliando etiam ad matrem, quæ dissipauit proprietatem, in qua solummodo vsumfructu obtinebat, in specie l. Hac edictali §. In Omnibus C. de secundis nuptijs, & est verissima resolutio.

155. E conuerso autem quærendum est; an filius teneatur in legitimam imputare, quæ de bonis paternis indebite absq. paterna licentia consumpsit, prout ludendo, meretricando, vel alia via prohibita expendendo; In hoc dubio, Gom. l. 29. nu. 25. Syluester verbo peculium o. 2. quæst. 9.

156. Nauar. in man. cap. 17. num. 164. glossa, & communis in l. Illud Cod. de collationibus, Molina de iust. disputat. 242. Mangil. quæst. 43. merito resolunt filium teneri imputare sic male consumpta absque patris voluntate; ratio est, quia filius in hoc casu furtum committit, l. Serui, & filij 17. D. de furtis; ac proinde cum ipse filius teneatur ad restitutionem fratribus, seu cohæredibus faciendam saltem quo ad forū interius, merito etiam tenebitur imputare in legitimam sic male consumpta, alias autem ope exceptionis poterit remoueri l. Frater à fratre D. de cond. ind. leg. Id, quod D. de Compens. l. 3. §. Si pupillus D. neg. gestis. Mag. supra num. 10. Quod tamen intelligendum est, quando alij fratres, per tales expensas notabiliter damnificarentur; nam si sumptus indebite facti per fratrem essent modici, & parui, ita vt pater verosimiliter præsumatur illos permittere, & condonare, tunc nulla obligatio restat filio sic expendenti illos imputandi, quod arbitrio prudentis iudicis relinquendum est, vt post Sotum de iustit. lib. 4. quæst. 5. artic. 2. defendit Molina d. disput. 242. quod confirmatur ex resolutis per Valasc. de part. cap. 14. fere per totum, maxime nu. 16. vbi concludit maritum ludentem, vel meretricantem quantitatem notabilem bonorum, teneri in suam medietatem imputare, nec mulierem debere ad solutionem concurrere, quod late confirmat Aegid.

Ægid. l. Ex hoc iure tom. 1. cap. 7. à num. 47. post Bart. l. 1. part. 1. à num. 40. D. solut. matrimonio, & à fortiori supraposita resolutio procedet in filio emancipato, hic enim, si sine patris facultate eius bona cōsumpserit, necessario tenebitur imputare, ex eo, quia contra illum competit patri statim efficax actio, argumento leg. Si quis uxori D. de furtis, quæ ad cohæredes transmittitur, l. 1. versicul. hæredem D. de priuatis delictis, leg. Si adulta Cod. de hæredit. action. ita ex Bald. numer. 18. Salycet. 22. in dict. leg. Filia Cod. famil. eriscund. tradit Mangil. dict. quæstion. 43. numer. 6. & infra latius resoluemus agendo de aduentitijs.

Restat solum quæstio de remissione vsusfructus, quam sæpissimè solent parentes filijs famil. errogare, circa aduentitia, quæ ipsis filijs aliunde obueniunt, & quotidie in foro versatur, Vtrum teneatur filius prædictos fructus in legitimam computare, loquimur enim de aduentitijs, vel maternis, quorum vsusfructus solummodo ad patrem pertinet, manente proprietate penes filium, ex iure nouissimo dicta leg. Cum oportet. leg. ultim. Cod. bon. qua lib. leg. 1. Cod. bonis matern. In qua quæstione firmiter resoluen-
156. dum est filium non astringi ad imputationem horum fructuum, quos pater sibi remittendo donauit, sic expresse decidit Imperator Iulianus in dict. leg. Cum oportet §. Sin autem

Cod. bonis, quæ liberis, vbi si pater permitat filium percipere prædictos fructus, non potest filius amplius inquietari, etiam post mortem patris circa collationem, seu imputationem prædictorum fructuum, & ita tenent Doctores omnes ibi scribentes, post Bart. Salycet. Corneum, & alios, scribit Hypolitus Reminaldus, in §. 1. Institut. per quas personas numer. 96. Valasc. de partit. cap. 13. numer. 140. Alexand. consilio 138. numer. 3. lib. 5. Corneus consilio 285. numer. 22. Parisius consilio 730. numer. 7. Surdus de alimentis titul. 9. quæstion. 20. numer. 23. Ascan. de patr. potestat effectus 2. numer. 32. Meroch. lib. 3. præsumption. 29. à numer. 93. & consilio 282. numer. 32. Matienço leg. 1. titul. 6. gloss. 4. numer. 18. & sequenti, lib. 5. recuperat. post Decium in leg. Non vult hæres esse D. regul. iur. nu. 10. Paulum Castrensem ind. §. Sin autem Boerius in quæstionibus quæst. 196. à n. 3. Cald. §. Sed hac Inst. de inofficioso testamento à numer. 94. Mangil. de imputat. quæstion. 45. numer. 4. & 6. Et conuenire omnes scribentes in hoc non est dubium, vt post Valascum supra numer. 146. testatur Gabriel Percira de Castro decis. 55.

Controuertunt tamè Doctores, Vtrum in hoc casu dicatur pater donationem filio facere irreuocabilem, quæ nõ possit amplius, nec ab ipso reuocari, an vero possit quotiescunque velit vsusfructum a filio abdicare, & sibi reassumere?

In qua

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

In qua quæstione, plures, & grauissimi Doctores existimant patrem posse quotiescunque voluerit hanc donationem reuocare; fundantur in d. §. *Sin autem ibi* (nullam post obitum eius licentiam habeant hæredes,) quibus verbis solū prohibet Imperator, ne hæredes possint prædictā donationem reuocare, quasi ipse pater in vita reuocare valeat, quia post mortem solummodo confirmatur, quem sensum, & intellectū tenuerūt plures, & grauissimi Doctores glos. *ibid.* Bart. Paul. Com. in fin. Salycet in fin. Ancharan. cons. 176. num. 9. Azo in summa illius tit. Riminald. vbi supra numer. 95. Boer. decis. 196. numer. 5. qui testatur esse magis communem sententiā Telliū l. 17. num. 58. quem sequitur Matienço d. gloss. 4. num. 18. qui citat ad hoc textum in l. *Contra juris* §. *Si filius*, vbi glossa, verbo, *inutile*. D. de pact. addo Menoch. d. *presumpt.* 29. nu. 93. & sequent. sequitur Mangil. d. *quæst.* 45. num. 21. Sed hæc interpretatio minime defendi potest, propter manifestam instantiā donationis simplicis, nam hæc confertur, & tenetur filius in legitimam imputare, iuxta l. *penult.* Cod. de Collat. & supradiximus, & tamen reuocabilis est in vita, iuxta l. *Donationes*, quas parentes C. *donat. inter*, ergo si in hac remissione vsusfructus interuenit donatio, vt prædicti Doctores contendunt, veniret vsusfructus imputandus contra decisionem expressam d. §. *Sin autem*, nec satisficit responsio,

quam præstat Val. d. cap. 13. n. 143.

Quare verior sententia est contraria, quæ habet, in hoc casu non dari donationem reuocabilem, sed potius quandam renunciationem vsusfructus irreuocabilem, ita Accurs. in l. 2. C. *in officiosis donat.* & in §. *Igitur Instit.* per quas personas, &c. & in *Authent.* idem Cod. *bonis quæ liberis*, post alios Cynus, & Bald. in d. l. fin. §. *Cum autem num.* 3. Cod. *illotit.* Fab. & Salycet in d. §. *Sin autem.* *Immol.* cap. *ultim.* de *donat.* num. 18. *Crot.* in l. *Frater à fratre* n. 43. & 80. *D. cond. indeb.* Gom. leg. 48. num. 9. *Matienço* d. gloss. 4. num. 19. *Menoch.* supra num. 94. & seq. *Bart.* num. 57. vbi *Iason.* num. 44. in dict. l. *Frater à fratre*, & ibi *Cagnol.* num. 333. *Telles* supra num. 60. *Valasc.* d. cap. 13. num. 144. *Caldas* d. §. *Sed hæc* n. 39. 96. & 103. 2. part. *Mangil.* d. *quæst.* 45. n. 20. *Viuius cōmu.* verbo *donatio à patre* num. 10. quæ validiori nititur fundamento, nam pater remittendo vsusfructū filio consolidatur vsusfructus cum proprietate, iuxta reg. §. *finitur Instit.* de vsusfruct. & ideo nihil pater censetur de suo donare, sed reuertitur vsusfructus ad suam pristinā naturam, facit ad hoc optimum simile de textu in l. *Profectitia versicul.* si pater. D. de iure dotium ibi si pater repudiauerit hereditatem dotis constituēda causa, forte quod maritus, aut substitutus erat, aut qui potuit hereditatem ab intestato vendicare, dotem profectitiā non esse Iulianus ait, sed & si legatum repudiauerit pater, vt
apud

apud heredem remaneat dotis consti-
tuenda causa, Iulianus probat non es-
se profectitium id de bonis, quia nihil
erogavit de suo pater, sed non acquisi-
vit, ecce ergo quomodo Ulpianus
ex sententia Iuliani decidit non esse
profectitiam dotem, quam pater
filiae reliquit acquirendam, ex here-
ditate, ex eo, quia pater illam adi-
re noluit, quemadmodum nihil
donare censetur filio, si nolit ac-
quirere usufructum aduentitio-
rum, in terminis dict. §. Sin au-
tem res, sed tantum illud non ac-
quirere, citari etiam potest textus
in leg. Patrem 19. D. quae in fraudem
credit. ubi remissio Falcidiae, vel
Trebellianicae non reputatur alie-
natio respectu creditorum; ergo
similiter illa refutatio usufructus,
quam pater exercet in non acqui-
rendo, non debet reputari donatio
respectu aliorum filiorum, & ideo
huic sententiae semper tam in lec-
turis, quam in iudicando, & consu-
lendo adherendum censeo.

157. Quam sententiam verissimam
existimo, non solum quando pater
a principio usufructum noluit
expresse acquirere, sed etiam quan-
do post acquisitionem, ac percep-
tionem ipsius per aliquot annos
postea filio remisit: nam adhuc ve-
rum est verificari decisionem dict. §.
Sin autem res, ibi (sin autem res sibi
memorato modo acquisitas, parens no-
luerit retinere, sed apud filium, aut
filiam, vel deinceps personas reliquerit)
quae verba aequaliter militent, in

casu, quo pater a principio acqui-
sivit, & per aliquos annos posse-
dit, & postea filio, vel nepoti de-
misit, ibi acquisitas; nam adhuc ve-
rum est dicere usufructum con-
solidari cum proprietate, & reuer-
ti ad suam naturam, ita ut filius ma-
gis censeatur suum proprium, quam
aliquid paternum lucrari, quia cer-
tum est usufructum pertinere ad
dominum proprietatis, iuxta leg.
Solum §. Meum, D. de Reindication.
& hanc resolutionem, licet non
ita dispositam scribit Mangilius d.
question. 45. numer. 17. nemine cita-
to, sed fuit Bartol. in dict. leg. Frater
a fratre in fine, Pauli Castrens. in d.
§. Sin autem communiter receptam testa-
tur Crotus dict. leg. Frater a fratre
num. 80. & sequent. Tellius ad leg.
17. Tauri nu. 63. & coactus sequitur
Caldas, dict. loco num. 99. & n. 110.

Nec obstant fundamenta,
quibus plures Doctores moti sunt
ad scribendum contrarium, nempe
filium in hoc casu teneri ad impu-
tationem usufructus, ex eo, quia
pater donat de suo, ut patet, sed
donationes emanantes a patre ad
filium in potestate veniunt impu-
tandae, quando a principio fuerunt
invalidae, iuxta d. l. Donationes, quas
parentes igitur. Deinde expendunt
dict. §. Sin autem res, quatenus pro-
bat heredes post mortem patris,
hunc usufructum quasi ad patrem
pertinentem vindicare non posse;
ergo pater ipse vivens, si velit, po-
terit vindicare, quia inclusio unius,
158. 159.

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

est exclusio alterius *cap. Non ne de presumpt. l. Cum prator D. de iudicijs* secundum allegationem ordinariā de qua, post *Bald. Cuman. Afiēt. & alios Roland. lib. 3. consil. 61. num. 1. Surd. decisione 95. num. 19. Emanuel Mendes Card. ad §. Si eadem Inst. de legat. illat. 25. n. 52. vbi optime declarat Menoch. lib. 4. presumpt. 89. n. 90. Paciam. de probat. lib. 1. c. 34. n. 8. Barb. d. l. Cum prator à nu. 36. & 44.* quasi Imperator habuerit pro indubitato, vt pater possit reuocare dum solum agit de hæredibus, ac proinde cū diminuat patrimonium, veniet ad collationem. Vtcrius, quia, vt valeat donatio inter patrem, & filium requiritur traditio *l. 2. C. Si quis alt. vel sib. leg. Siue emancipatis 17. C. de Donationibus l. Donationes §. Pater, D. de donation. quæ traditio videtur deficere in hoc casu.* Vltimo arguunt de text. in *leg. 3. D. quæ in fraudem credit. vbi fraudat creditores, qui diminuit vsufructus, ita Anchar. cons. 106. numer. 4. & 5. Corn. dict. §. Sin autem & cons. 285. litera. I. lib. 1. Ascanius de patria potest. effectus. 2. numer. 31. cum alijs, quos sequitur Caldas, sibi parum. constans supra nu. 109.*

159. His tamen non obstantibus sententia nostra supra scripta verissima est, nec fundamenta contraria adeo videntur, vt nos à via electa deflectere constringat. Nam ad primum negatur patrem scilicet, in hoc casu donare de suo, quia cū hæc acquisitio quotannis facien-

da sit, *leg. Si in singulos D. de annuis legat. l. 1. §. fin. D. de vsufructu accrescendo*, quoties pater noluerit retinere, consolidabitur cum proprietate, & amplius reassumere nequibit, nec imputare filius tenebitur, vt Imperator determinat, verba autem illa *dict. §. Sin autem, ibi (sed quasi diuturna donatione in filium celebranda)* non important veram donationem ex parte patris, sed fictam, vt probat particula illa, *quasi, iuxta cap. Solita, de Maiorit. & obedient. Menoch. de presumpt. lib. 4. presumpt. 27. n. 5. post Bart. ad l. Si quis pro impore D. de Usucapionib.* Vnde deobligatur filius ab imputatione. Ad ponderationem *d. §. Sin autem* satisficit, si dicas, ibi posuisse Imperatorem casum in terminis, quibus euenire poterat; nam cū dubitatio solummodo versaretur circa alios hæredes, an hi post mortem patris possent à filio petere vsufructum; Respondet Imperator, ipsum filium post obitum patris vsufructum lucrari; supponens, quod quemadmodum in vita patris ab eo auferri non poterat, etiam per ipsum patrem, quia eo ipso, quod donauit, seu remisit ipsi filio, fuit consolidatus cum proprietate, & non poterit amplius reuocari absque noua vsufructus constitutione, & licet regulariter non valeat donatio inter patrem, & filium *d. leg. Donationes, quas parentes, irreuocabiliter*, tamen regula illa fallit, quando donatio potest sustineri ex alio

alio capite, & ex rei natura fit irrevocabilis, quem effectum operatur consolidatio ususfructus, cum proprietate, virtute cuius filius ex re propria, & non paterna fructus colligit, ex qua speciali ratione fit donatio ususfructus irrevocabilis, etiam in vita patris, & hic est genuinus sensus *dict. §. Sin autem res*. Nec in hoc casu habet locum regula *dict. cap. Non ne de presumptionibus*, quia solummodo procedit in duobus contrariis, non autem in diversis. Ad ultimum de traditione fatemur, sed negamus in hoc casu deficere traditionem, nam eo ipso, quod pater remittit filio ususfructum, statim censetur facta traditio virtute consolidationis cum proprietate, ita ut filius nulla alia traditione indigeat, ut est demente Doctorum, quos pro nostra sententia citavimus, & optime prosequitur *Mantienco d. glossa 4. num. 19. in fine. Ad dict. l. 3. D. qua in fraud. cred.* respondetur procedere in suo casu, propter favorem creditorum, at vero in nostro casu, alij filij, seu haeredes, non dicuntur fraudari, quia in bonis parentum non sunt vere creditores *glossa leg. 3. Cod. iur. & fact.*

Tertio controuertunt Doctores in terminis *dict. §. Sin autem res*, casum, quo pater nec ususfructum expresse repudiavit à principio, nec post acquisitionem, sed à principio habuit se mere negativè, nec permisit expresse, nec contadi-

xit, sed conniuentibus, ut aiunt, oculis dissimulavit filium usufructui praedicto usufructu, an in hoc casu teneatur filius imputare, in quo praedicto *Alexand. num. 2. Iason. num. 3. in fine, Paul. numer. 2. leg. final. Cod. de Collationibus, idem Iason. in Authent. ex testamento Cod. eodem titul. numer. 2. Bartol. leg. Patrem num. 5. D. de collat. dot. Chassan. in consuetud. Bituricensi Rubr. 7. §. 5. num. 16.* cum alijs, resoluunt filium teneri imputare praedictum usufructum in suam legitimam; Ratio est, quia donatio valide collata à patre in filium, semper est imputanda, *leg. Ut liberis leg. Si donatione Cod. de Collationibus*, sed ista donatio saltem tacita valida est, *dict. §. Sin autem*, ergo, & imputanda. Nec text. in *dict. §. Sin autem*, negat imputationem. Secundo, pro hac parte expendit *Caldas vbi supra, num. 109. text. in leg. 3. D. qua in fraud. cred.* vbi IureConsultus docet fraudare creditores illum, qui usufructum sibi competentem dimisit, ergo similiter pater, qui dissimulat, & conniuentibus oculis permisit filium usufructum percipere, censetur de suo donare, ac patrimonium suum diminuire in praedictum aliorum filiorum, & saltem ad casum, quo pater iam acquisierat usufructum, & postea dimisit restringendo supradictorum sententiam agnoscit *Caldas dict. numer. 109.* sibi non parum contradicens.

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

161. Sed contrariam sententiam tenent communiter Doctores, maxime *Paris. cons. 130. lib. 1. num. 14. Angel, & Paul. in dict. §. Sin autem, Alexand. sibi contrarius lib. 5. cons. 138. column. ultim. Bald. in Auth. ex testamento Cod. de Collation. Caldas vbi supra num. 104. & 107. cum seqq. vbi dicit communem num. 108. qui etiam sibi non constat, quorum fundamentum totale consistit in d. §. Sin autem, vbi quando datur remissio expressa, minime venit prædictus vsusfructus imputandus, ergo quando, datur tacita modo prædicto considerata, eisdem debet operari effectus, ex regula, *leg. 3. D. de legat. 1. maxime, quia hoc casu etiam fit consolidatio vsusfructus cum proprietate, ac proinde resolvendum est, quod quemadmodum quando datur à principio expressa renunciatio non fit imputatio, ita similiter, quando datur hæc per patientiam, & dissimulationem, vt expresse post supra relatos, tenet *Corneus in dict. §. Sin autem, & cons. 182. col. final. in fin. lib. 3. Gom. leg. 29. num. 29. Gutt. ad cap. Quannus de pactis lib. 6. num. 31. Telles dict. l. 17. num. 65. ex quibus fatetur communem *Caldas d. num. 108. Valasc. supra num. 141. & 147.****

162. Et retenta hac communi, & vera sententia parum vrgent argumenta, quæ Doctores pro priori citati expendunt; Nam ad primum negamus instantiam de reliquis donationibus, ad hanc remissionē

vsusfructus, si potest cōsiderari donatio, quia reliquæ imputantur, vt iura ibi citata probant, hæc vero minime, quia in ea datur specialis ratio, propter quam eximitur ab imputatione, vt supra demonstratum est, *ad dict. l. 3. §. 1. D. qua in fraudem cred.* respondeo textum illum loqui solum in edicto, quæ in fraudem creditorū, in quo, si quis data opera patrimonium diminuat per actum positivum alienationis, vel per negativum omissionis acquisitorum incidit in edictum, at vero inde inferri non potest, ergo filius tenetur imputare fructus aduentiorum, quos pater omittendo noluit retinere, quia, vt supra probauimus filij non sunt creditores, respectu vsusfructus, quem pater filio remittere potest, patiēdo uti frui, qua data patientia censetur vsusfructus consolidatus, ac per consequens liber ab imputatione.

Quam sententiam intelligendā censeo, quando ex patientia patris, colligi possit animus remittendi, nam si non detur aliqua coniectura, nisi taciturnitas, minime operabitur, vt remissio censeatur, quia in sibi præiudicialibus, qui tacet non censetur consentire vt notatur *ad regulam, qui tacet lib. 6. cap. Non ne de præsumptionibus leg. 2. §. Quod si in patris D. soluto matrimon. in terminis sic resoluit *Anchar. consil. 176. numer. 2. sequitur *Mangil. dict. quest. 45. num. 18. per textum in leg. Filius famil. §. Inuitus D. de procura-***

procuratoribus, l. Qui vas §. Vetare D. de furtis, & quæ notantur ad l. Quæ dotis D. soluto matrimo. Menoch. d. præsumpt. 29. num. 90. Faciunt resoluta per insignem Barbof. d. l. Quæ dotis num. 153. quæ in praxi semper notanda sunt, licet in puncto iuris forsan contrarium sit verius; requiritur ergo, vt filius vtatur prædictis fructibus per plurimos annos, vel alia insimul concurrat coniectura.

Omitto casum, quo pater donat fructus aduentitiorum iam collectos filio, nam in hoc certum est dari veram donationem de re, quæ non pertinebat ad aduentitia, quia hi fructus sunt separati a bonis, & tanquam quid patrimoniale patris considerantur, nec ratio consolidationis militare potest in hoc casu, & ita resoluendum est ob noxios esse imputationi iuxta dict. Ordinat. lib. 4. titul. 97. in principio Ita Castro. ad d. l. Cum oportet num. 30. Valasc. supra num. 139.

Verum obstat, quod legitima non potest deduci ex fructibus, sed ex ipsis corporibus hæreditatis leg. Scimus §. Repletionem Cod. in officios. late Mangil. quæst. 125. à num. 36. cū multis, quos refert pro, & cōtra, sed Respondetur prædictos fructus iam censerī corpora mobilia hæreditatis, ad effectum, vt possint ad imputationem venire.

Descendamus ad aliam quæstionē videlicet, quādo pater possessor maioratus in vita tradidit illum filio primogenito, qui percepit vi-

uente patre plures fructus per spatiū plurium annorum expredicto maioratu, an illos teneatur in legitimam imputare? In qua quidem quæstione, pro parte negatiua faciunt hucusq; resoluta circa vsufructus aduentitiorum, quem filiū diximus imputare nō teneri: ergo similiter cum filius percipiendo vsufructum de maioratu, qui ad illum pertinet non ex donatione paterna, sed ex liberalitate primi instituentis iuxta l. Unum ex familia §. Si de Falcidia, D. delegat. 2. l. Cohæredi §. Cum filia D. vulgari, sequitur ipsum filium non esse cogendū imputare, quia non ex re paterna, sed ex propria fructus percipit. Secundo, pro hac parte facit textus in leg. Patrem cum l. sequenti D. qua in fraud. cred. vbi Papinianus decidit patrem grauatum fidei cōmissum filio præstare, nullam fraudem cōmittere, si bonam fidem sequutus integrum fideicommissum filio restituat, etiā ante diem, nulla Falcidia, vel Trebellianica detracta: ergo similiter cum filius post diem vltimam patris sit legitimus successor maioratus, nullam fraudem cæteris filiis pater cōmittit, sequutus bonam fidem, restituendo in vita maioratum filio, nullo vsufructu detracto, per quæ fundamenta aliquando pro hac parte iudicatum in Bracharensi Senatu testatur Cald. d. §. Sed hæc num. 113. quam postea sequitur Gabriel Pereira eius filius decis. 55. num. 6. motus ex Ordinatione

165.

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

creditores, cum satis fecerit grauari à testatrice imposito.

Neq; obstat *l. Prætor. §. Siquid in diem D. eodem titul. quæ in fraudem credit* dum Vlpianus ait, debitorem, qui cum teneatur in diem fideicommissum præstare, ante diem soluit, fraudare creditores in interu furio medijs tēporis, quod ipse percipere poterat, ergo similiter pater, qui tenebatur fideicommissum post mortem filio restituere, videtur creditores fraudare emancipando illos, & statim in vita restituendo, quia quando pater tenetur restituere filijs post mortem suam, etiā si illos emancipet adhuc non tenetur eis fideicommissum restituere in vita, *iuxta textum in d. l. Fideicommiss. §. Si cui.* Respondendum est enim nō ob stare, *dict. §. Si quid in diem*, quia ibi erat dies in certa vētura, & ideo restitutio facta ante diem cedētem præmatura fuit in fraudem creditorum, qui etiam tempore fraudantur, vt idemmet *§. Ait, at vero in d. l. Patrem* restitutio præmatura non fuit, quia cum mens testatricis esset, vt pater teneretur restituere vbi primum filius effectus esset sui iuris, & existimauit patrē illum non emancipaturū in vita, & ideo meminit de morte, merito eo ipso quod pater sequendo paternam pietatē illum emancipauit, statim tenetur fideicommissum illi præstare, *d. l. Mulier D. ad Trebell.*

Nec argumentum *de text. in d. §. Si cui* aliud probat, quia ibi reli-

ctum fuit fideicommissum sub conditione, si morte patris filij exisset à patria potestate, vnde hic textus 169. differt ab alijs supra citatis, in eo, quod in isto restitutio post mortē non fuit imposita per viam conditionis, in illo vero maxime, vt patet ex litera. Est tamen *d. §. Si cui difficilis*, in eo, quod Iureconsultus respondit fideicommissi conditionem nō deficere si filius per emancipationem exeat à paterna potestate, licet sit præscripta sub hac forma, si per mortem patris sui iuris effectus esset; nam cum per emancipationem, & nō per mortem patris sui iuris sit factus, videtur conditio defecisse. Sed Vlpianus ex voluntatis coniectura rectē censuit non deficere conditionem, quasi existeret, motus fuit Vlpianus ex eo, quia cum testator mentionem fecerit de morte paterna, noluit ne hæredes grauati in vita patris, tenerentur fideicommissum præstare, nec etiam voluit, vt patri post mortem quæreretur, ideo interpretatus est conditionē non deficere, si filij per emancipationem exirent à sacris paternis, quia adhuc mortuo patre censetur adimpleta conditio, & existere, ac si emancipati filij nō essent, vt optime, & subtiliter de more aduertit *Costa d. §. Et quid sit tantum §. part. num. 80.* Quibus omnibus sic discussis, infertur, *dict. leg. Patrem de qua supra D. quæ in fraudē creditor.* non concludere filium, cui pater in vita proprium tradidit

tradidit maioratum excusari ab imputatione fructuum, quos percepit viuente patre, vt supra probauimus.

170. Erit tamen dubium, quomodo sunt æstimandi redditus huius maioratus, an pro tempore, quo vixit pater, an vero tanquam annui redditus ad vitam patris tradentis? In quo dicendum est, quod sufficit filio tradere æstimationem reddituum maioratus, habito respectu ad decem annos, tanquam si fuisset, *tenga*, iuxta rescriptum, *das tenga*, huius Regni, quod aduertit *Molin. lib. 1 cap. 19. num. 39.* & in rub. ad *Trebellianum* dictus est.

171. Infertur etiam consequenter, an si pater tradat fæudum in vita filio, teneatur fructus collectos in vita patris in legitimam imputare? In qua quidem questione resoluen- dum est, filium de iure teneri imputare fructus fæudales, vel emphyteuticos, quos superstitite patre percepit; nam cum hi fructus pertine- rent ad patrem in eius vita, transfe- rendo illos in filium, liberalitatem exercuit, ac donationem fecit de re propria, ac proinde imputandi sunt, ex regula *l. Scimus §. repletionem C. in officioso testamento l. Ut liberis l. Si donatione C. de Collat.* faciunt, quæ de proximo resoluiimus circa fruc- tus maioratus, & hanc partem in Emphyteusim probat *Ordinatio d. tit. 97. §. 22. Uso, (& se o pay que lho deu)* sed quia de his fructibus statim erit latior sermo, hæc tantum pro- libata sufficiant.

172. Restat autem perscrutari de casu quotidiano, quando pater donat fi- lio fructus alicuius rei, vel per titulum dotis, vel alium similem, vtrum ta- les fructus debeant venire ad impu- tationem? in quo dubio videbatur dicendum, filium, vel filiam non teneri ad imputationem, quia cum sint fructus videntur dati pro alimentis, vt honestius supportentur onera matrimonij, & cum regula sit, quod data in causam alimentorum non imputentur, gloss. per textum ibi in *l. Quæ pater D. fam. erciscund. Bereng. ad l. In quartam, cap. 3. num. 29. post Bart. ibidem. nu. 11. Doctores ad leg. filia licet C. de collationibus, vbi Bald. Sebastian. Medices tractat. de compens. part. 1. quæst. 14. num. 5. quia alimen- ta consumuntur in vita, nec ad hæ- redes transmittuntur, iuxta *l. Cum hi §. Si vni D. transactionibus*, & quæ non transmittuntur, regulariter non imputantur *l. Omnimodo §. Imputari Cod. in officioso testamento ita Paris. cons. 17. num. 58. Cephal. cons. 89. nu. 20. Surd. de aliment. tit. 8. privileg. 57. Mangil. quæst. 48. à num. 2. Caldas d. loco num. 114. in med. nec ha- bet cõtradictorem; cum ergo præ- dicti fructus dentur in causam ali- mentorum, videtur dicendum mi- nime esse imputandos, quæ opinio de iure regio nullum patitur du- bium per *Oidin. dict. tit. 97. post principium.***

Sed contraria sententia verior est, & amplectenda de iure cõmuni quæ probatur ex eo, quia hi fructus exierunt

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

173. exierunt de patrimonio paterno, ac proinde sunt imputandi *iuxta d. §. Repletionem* maxime, cum dati sint in causam dotalem, *iuxta leg. Quoniam nouella C. de inofficioso testam.* Deinde videtur pro hac parte stare *textus expressus, in l. In adibus §. 1. D. de donationibus*, vbi si donatio fiat solummodo de fructibus, ipsi censentur donati, ergo si fructus dentur in dotem, ipsi illam constituent, ac proinde imputabuntur sicut cætera bona imputantur, facit *Ordinatio d. titul. 97. §. 22. versic. & secundo*, vbi fructus emphiteusis, quos pater in vita percipere poterat, & illos donauit filio, imputantur, igitur à fortiori reliqui fructus in dotem dati imputandi sunt, ita ex mente *glossæ verbo, eius, in d. l. Cum oportet, resoluit Bald. in d. Authent. ex testamento num. 7. Bart. in tractat. de duobus fratribus nu. 1. Cald. dict. num. 114. ad finem*, faciunt resoluta per *Menchac. success. creation. §. 30. num. 231.*

Nec fundamentum contrarium aliquid euincit, quia verum est alimenta, quæ pater filiis præstat, non esse imputanda, vt omnes Doctores supra relati resoluunt, sed aduertimus hos fructus non cedere in locum alimentorum, sed dotis, quæ in hac materia aliud diuersum constituit, *d. l. Quoniam nouella, leg. Illam C. collationibus cum vulgaribus*, & diximus supra, licet in praxi contraria sit obseruanda propter *Ord. dicto loco.*

Supereſt pro cōplemento huius materiæ perquirere, & enodare grauissimas altercationes ortas inter Lusitanos nostros circa imputationē, in materia emphiteutica, quando scilicet, pater nominat filium ad emphiteusim, & illā tradit in vita, vel filius post mortem patris per nominationem à patre factam succedit, vel ex eo, quia natus maior est. Et vt omnia faciliori stylo procedant, disputabimus quæſtionem de Iure Cōmuni. Vtrum emphiteusis veniat imputanda, & postea videbimus, quid de iure nostri Regni sit dispositum, De Iure Communi plures Doctores in *leg. Si patroni D. ad Trebellian.* tenent firmissime, filium teneri imputare emphiteusim, quam à patre acceperat, ita post antiquiores, tenet originaliter *Niculaus de Neapolitanis, in leg. Pater filiam D. ad leg. Falcidiam, Bart. in l. 1. §. Nec Castrense D. collat. bon. d. num. 6. Alexand. d. l. Si patroni nu. 4. & cons. 27. lib. 5. Guilh. & Bald. in leg. Omnimodo §. Imputari Cod. inofficioso, vbi Salycet. num. 9. Ripa d. l. In quartam nu. 178. Gom. l. 29. num. 22. sequitur testans esse receptiorem opinionem Marāta ad l. Is potest. D. de acquir. hereditate num. 28. Curt. de feudis 4. part. nu. 134. Mangil. de imputation. quæst. 37. nu. 4. Peralta in l. Unum ex familia §. Rogo. numer. 11. D. de legat. 2. & aliquando ita fuisse iudicatum, saltem quando pater nominauit filiū irreuocabiliter in Bracharenſi Senatu*

natu testatur *Caldas ad d. §. Sed hæc*
2. part. numer. 58. Ioann. Riminald.
consil. 145. numer. 15. lib. 2. Calcan.
cons. 74. quorum opinionem secu-
riorem, & ab ea non recedendum
in iudicâdo tradit Iacobinus de fau-
dis, verbo, & cum pacto 3. num. 17. re-
fert Valasc. de iure emphiteutico quæst.
46. in principio, Mouentur 1. ex d. l.
Omnimodo §. Imputari Cod. inofficioso
testamento, vbi Imperator decidit
militiam, & similia, quæ vèdi pos-
sunt, aut ad hæredes transmitti, de-
bere in legitimam imputari; atqui
certû est emphyteusim vendi pos-
se, & ad hæredes transire; ergo, &c.
 Secundo, omnia quæ filio acquirû-
 tur contemplatione patris, in legi-
 timam imputantur, quia profecti-
 tia censentur, argumento *l. Sed & si*
plures §. In arrogat. D. de vulgari, &
 nos latissime supradiximus, sed ne-
 gari non potest emphyteusim fuisse
 filio acquisitam patris contempla-
 tione, mediante patre, ipsoque sti-
 pulante ad filium nominatum, vel
 successurum in illa, igitur. Tertio
 comprobatur *Maranta supra nu. 30.*
 in hunc modum, omne, quod capi-
 tur ex patrimonio paterno, siue in-
 ter viuos, siue iure hæreditario, in
 legitimam imputatur *leg. Scimus §.*
Repletionem Cod. inofficios. Bart. dict.
l. In quartam num. 10. & sequent. &
 nos supra late, sed dicta emphyteu-
 sis capitur ex patrimonio testato-
 ris, saltem per stipulationem inter
 viuos, quæ morte confirmatur, ex
 quo tempore vires accepit erga fi-

lium, vt patet, igitur. Quarto, ad-
 ducit idem *Maranta*, quem non
 citatum transcribit *Caldas de renoua-*
tione quæstion. 18. num. 17. Peregrinus
tom. 1. consil. 44. num. 9. textum in l.
Gallus §. Quidam recte D. de liberis, &
posthumis, vbi communiter Docto-
 res notant dispositionem in dubio
 censi factam ordine successiuo,
 cuius argumento resoluunt patrem
 stipulantem Emphyteusim, censi
 illam ordine successiuo stipulari, vt
 prius sibi, deinde filio, vt caperet
 post mortem suam, *iuxta doctrinam*
Bart. in l. Si mihi & Titio D. de ver-
borum, ergo saltem per donationem
 causa mortis a patre in filium deue-
 nit, ac proinde imputanda est. Quin-
 to citant prædicti Doctores *textum*
in l. Filia Cod. familie eriscund. vbi
 donatum filia, vt præcipuum ma-
 neat penes illam, imputatur, ergo
 similiter emphyteusis, licet præci-
 pua maneat apud filium nominatum,
 etiam imputanda est. Vltimo ex-
 pendunt, quod pater potest præle-
 gare vni ex filijs emphyteusim ac-
 ceptam pro se, & filijs, vt ex *Bald.*
Alex. Corneo, Roman. & alijs probat
Caldas d. quæst. 18. num. 19. quo casu
 filius quasi ex legato emphyteusim
 accipit, ac proinde debet imputa-
 re, quia legata imputantur, vt late
 supra diximus.
 Contrariâ tamen sententiâ, imo
 emphyteusim collatam a patre in
 filium, vel ex pacto concessionis
 pro se, & filio, non veniunt impu-
 tandam, tenent Doctores commu-
 niter,

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

niter, glos. verbo, apud heredem, in d.
l. Si patroni 55. D. ad Trebellianum
vbi Angel, & Paul. Succinus cons.
104. nu. 3. lib. 3. cōmunis per Siluan.
consil. 44. num. 4. Rubens cons. 34. n.
8. Valasc. de iure emphiteut. questio.
46. Fabian. in repetit. Authent. no-
uissima Cod. inofficioso n. 109. Clar. §.
feudum quest. 46. quos refert, & se-
quitur Caldas dict. quest. 18. num. 11.
Iason. leg. 2. Cod. de iure emphiteutico
num. 226. Cuman. dict. l. Si patroni.
Afflict. in cap. 1. §. Præterea ducatus
n. 75. de prohibita feud. alienat. per Fe-
der. Pinel. l. 1. 3. p. nu. de bon. mater.
& alij de quibus Cald. supra n. 63. Fa-
chin. lib. 4. contr. cap. 22. Molin. disp.
479. vers. secunda conclusio Valasc. de
part. cap. 13. num. 98. ducuntur præ-
dicti authores, quia emphiteusis di-
citur prouenire à primo domino
concedente, & non à patre, quia
pater nominando, vel eligendo fi-
lium, nihil de suo tribuit per textum
celebrem in materia in l. Unum ex fa-
milia §. Si de falcidia D. de legat. 2.
vbi Padilla numer. 1. post Bart. in leg.
Mortis causa capimus D. de donat. cau-
sa mortis Molina lib. 1. cap. 9. num. 2.
& lib. 2. cap. 4. num. 5. & 12. Caldas
de nominatione quest. 10. num. 3. & 3.
part. de potest. elig. cap. 16. numer. 3.
Castill. lib. 2. controuers. cap. 26. num.
64. & tom. 3. cap. 19. à numer. 101.
Robles lib. 1. de representat. cap. 5. nu.
ultim. & lib. 3. cap. 4. num. 2. insignis
præceptor Brito ad rub. de locato 2. part.
§. 5. nu. 8. & ad cap. posuit §. 3. à prin-
cipio. Ergo cum emphiteusis non

proueniat ab ipso patre, cessat in il-
la imputatio. Secundo, quia regu-
la est deducta ex dict. l. Si patroni 55.
D. Ad Trebell. iuncta glos. quod fi-
lius non tenetur imputare, ea quæ,
licet hæreditatem non acquirat, tã-
quam filius retinere potest, notant
omnes ibi, Fabianus Rubens, Valasc.
dictis locis Cald. d. num. 63. sed filius
potest acceptare emphyteusium no-
minationis, vel de pacto, & prouid-
entia citra ius, & nomen hæredis,
per textum in cap. 1. An agnatus, vel
filius, vbi omnes scribentes, Valasc.
de iure emphit. quest. 42. nu. 2. Conar.
2. variar. cap. 18. num. 4. Sigismundus
Secacia de iudicijs lib. 2. cap. 9. numer.
1515. & 1516. late Caldas de potest.
eligendi cap. 17. numer. 26. 33. & 41.
cum alijs: igitur. Tertio arguunt ex
l. Ea demum Cod. de Collationibus, vbi
Imperator decidit non esse confe-
renda ea, quæ filij post mortem pa-
tris acquirunt, vt per Barb. leg. 1. D.
solutio matrimonio part. 7. num. 36. sed
emphiteusis acquiritur filijs post
mortem patris, igitur libera manet
ab imputatione, & de iure Com-
muni hæc sententia verior, & te-
nenda est.

Nec illa retenta, obstant argu-
menta pro prima supra facta; nam
ad primum negamus argumētum
factum de emphiteusi ad alias res,
quæ vendi possunt, in quibus pro-
cedit d. §. Imputari, in emphiteusi
vero non procedit, quia licet posses-
sor de consensu domini illam ven-
dere possit aliquibus casibus, tamē
si filium

si filium ad illam nominet, hic non tenebitur in legitimam imputare, ex illa ratione, quod filius non à patre, sed ab ipso domino concedente accepit, ut late prosequitur *Molina disputat. 479. conclusione 2. column. 3. & dict. §. Imputari tunc solum procedit, quando militia, feudum, emphiteusis vendi possunt, & transferri tanquam bona propria patris. Argumentum etiam secundo loco deducum ex dict. leg. Sed si plures §. In arrogato, & quæ ex illo, ad plura notant, post insigniam Barbosam, in leg. Quæ dotis D. soluto matr. n. 24. Menoch. de præsumption. præsumpt. 48. numer. 13. Castilho tom. 4. de coniectur. cap. 5. num. ultim. versiculo quibus Stephanus Gratianus forens. tom. 4. cap. 663. similiter enervatur, si aduertas illud solummodo procedere, quando ea bona, quæ filiis obueniunt contemplatione patris, eius sunt naturæ, ut patri in dependenter acquiri possunt, si autem patri dependenter à voluntate domini concedentis acquirantur, prout acquiritur emphiteusis, nullo modo imputabitur, quia non ex patrimonio patris, sed ex liberalitate domini filio obueniunt. Ad tertium fundamentum Marantæ agnoscamus maiorem, minorem vero falsam contendimus, quia supposita domini concessione, emphiteusis non prouenit de patrimonio, sed aliunde filius accipere dicitur ideoque imputare minime cogetur. Quartum*

similiter tollitur, quia licet mediante paterna stipulatione etiam, ordine successiuo considerato ad filium prouenire dicatur emphiteusis, tamen quod principaliter consideratur, est dominica concessio, ut bene insistant Doctores pro nostra sententia relati. Ad l. Filie respondemus, non procedere in emphiteusi, cuius dominium non à patre, sed à domino ad filiū deuenit, ac proinde merito effugit imputationem. Vltimum argumentum suprapositum pari formiter concludit in alijs rebus allodialibus, in quibus patri competit absolutum dominium, non autem in emphiteusi, quæ à domino prouenit.

Constat ergo ex proxime dictis, emphiteusim acceptam pro se, & filio nominando, vel pro persona nominanda, non imputari, quod libenter admittunt Doctores in emphiteusi antiqua, ut videre est ex omnibus pro nostra sententia citatis, ut eleganter infinitis relatis probat *Caldas quæst. 18. numer. 22. quia censetur aduenticia, l. Quæsitum de legat. 1. idem Cald. §. Sed hæc nu. 70. Instit. de inoff. quam resolutionem apud nos pro regula firmat. Ordin. antiqua lib. 4. tit. 77. §. 32. hodie in nouis lib. 4. tit. 97. §. 22. ibi (E não lhe, sendo dado em vida do pay, ou mãy, mas nomeando somente ao prazo, pera depois de sua morte, não será obrigado trazer o prazo, nem a valia delle a collação, nem lhe será imputado em sua legitima, nem descontado della.)*

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

Ecce ego quomodo lex nostra Regia iubet, vt filius simpliciter à patre nominatus ad emphiteusim, illa fruatur post mortem patris nominantis, nec teneatur illam imputare, agnoscunt omnes Regnicolæ nostri, vt per *Valascum de part. dict. cap. 13. à num. 97. Caldas dict. §. Sed hæc à num. 56. cum sequentibus præceptor memorandus Veiga ad §. Quadam, de actionibus*, à quo omnes mutuarunt, & nemo dubitat in emphiteusi antiqua, ita vt hæc sit regula certissima, & quotidie practicata.

178. Duhiū est tamē circanouam emphiteusim, quā pater de nouo à domino accepit, vel quia nemora inculta propria industria ad culturam redegit, accipiendo illam in emphiteusim, vel alio quocunque modo, quo casu videtur hæc noua emphiteusis patris cōtemplatione acquisita, quia dominus solum cōtraxit cū patre, nec filium respexit, quē forte, non agnouit, nec natum amauit, *iuxta notata ad leg. Qui filiabus D. de legatis primo*, ac proinde tanquam quid profectitium imputanda videtur *leg. 4. leg. penultim. Cod. de collation. prout de feudo nouo cum communi resoluit Menchac. dict. §. 30. num. 235. Clar. §. Feudum quaestion. 46. Valasc. dict. quaestion. 46. column. 2. late Molina dict. disputat. 479. conclusione 2. post medium*, ex eo quia pater poterat filijs præiudicare, vel non acceptando, *iuxta leg. Quia autem D. qua in fraud. credit.*

§. Sed neque institut. de aut. tut. unde cum non à superioribus, scilicet auis, pro auis, & reliquis, sed solummodo à patre feudum, vel emphiteusis proueniat, satis ab ipso patre accepisse dicuntur, & tanquā profectitia putanda, argumento d. leg. Sed si plures §. In arrogato D. de vulgari, & de iure Communi verior agnosco, cum Salyceto ad §. Imputari.

Sed resoluendum est etiam emphiteusim nouā à patre acceptam non esse imputandam filio in legitimam, quia adhuc filius non dicitur illam à patre accipere, sed à domino concedente *d. leg. Unum ex familia §. 1. de legat. 2. Bartol. d. leg. Mortis causa 18. D. de donation. caus. mort. & est alia communis sententia, de qua gloss. & Angel. Cuman. Paul. in d. leg. Si patroni 55. D. ad Trebellian. quam cōmunem consequitur Ordinatio dict. §. 22. in sui generalitate dum disponit filium non teneri imputare emphiteusim à patre acceptam, nec distinguit an sit noua, vel antiqua, & ex nostris Lusitanis solum aduertit Valasc. dict. cap. 13. num. 98. licet immemor d. quaestion. 46. ad finem, Molina d. conclus. 2. col. 2. ad medium, vbi resoluunt nunquam in successione emphiteusis posse cōsiderari cōtemplationem patris, ex eo, quia emphiteusis non recensetur inter bona paterna post mortem patris, vt ipse Valasc. resoluit de iure emphiteutico quaestion. 1. n. 23. ad fin. cum Bart. in leg. Item videndum §. fin.*

§. final. D. Petitione hereditatis Alexand. & alij, in dict. leg. Si patroni, Vnde cum non consideretur à iure emphiteusim à patre prouenire, minime venit imputanda, etiam si sit noua, quod à fortiori procedit, si nominatio fiat in testamento, & succedat fundamentum contrariæ sententiæ supra relatæ. Vnde optime limitat idem Valascus proxime numer. 99. ne procedat hæc resolutio, quando ex noua concessione domini constiterit ipsum filio concessisse emphiteusim contemplatione patris, veluti si de hoc constiterit, & expressum sit in concessione à domino, tunc enim censebitur emphiteusis profectitia ex dict. §. In arrogato ac proinde imputanda erit d. l. Ut liberis cum similibus Cod. de Collationibus.

180. Limitabitur tamen predicta regula, ne procedat, si pater emerit propria pecunia emphiteusim, nã hoc casu tenebitur filius nominatus, qui post mortem patris emphiteusim acquisiuit pretium in legitimam imputare, ita expresse cauetur dict. §. 22. in dict. versicul. & não lhe sendo, vbi continuatiue adijcit (saluo se fosse comprado, ou adquirido do dinheiro, ou fazenda do pay, ou mãy que o nomeou) in quo lex Regia sequuta est doctrinam Bartoli, in l. 1. §. Nec Castrense numer. 6. D. de Collation. bonorum Bald. cons. 11. lib. 5. Paul. dict. §. Imputari, Petr. de Ubald. de success. ab intestato quest. 6. Alexand. cons. 8. numer. 6. lib. 3.

Afflictis in cap. 1. §. Præterea ducatus de prohibita feudi alienat. per Federicum, Valascus de iure Emphiteut. questione 38. num. 27. licet de prædicto loco non faciat mentionem, dict. cap. 13. de partitionib. num. 102. Gamma decis. 229. numer. 2. Caldas dict. questione 18. de Nominat. num. 26. & ad §. Sed hæc Institut. de inofficioso testamento 2. part. numer. 74. Castro leg. Cum oportet num. 99. Gabriel Pereira decis. 96. à num. 3. Ægidius leg. Ex hoc iure tom. 1. cap. fin. numer. 65. Faber. decad. 41. error. 10. numer. 3. Capic. question. 2. Calcan. cons. 74. num. 15. Molin. de iustitia dict. disputat. 474. versic. quando, ratio a suprascriptis assignata est, quia prædicta emphiteusis sit empta dicitur in iure profectitia, & vt talis imputanda venit, dict. §. Imputari, maxime, quia pater tantum diminuit de patrimonio, quantum pretij dedit pro tali emphiteusi, quod sane inter fratres erat diuidendum, ergo æquitas expostulat, vt filius nominatus, qui præcipuam percipit emphiteusim, in suam legitimam teneatur imputare, vt seruetur æqualitas inter filios, dict. leg. Ut liberis Cod. Collationibus, ita omnes proxime citati, in quo bene de more aduertit Valascus, suprapositam resolutionem non esse proprie limitationem ad regulam præpositam, quia cum emphiteusis, sit quid particulare, pretium, quod venit imputandum non succedit loco

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

rei, iuxta leg. Si & Rem, & pretium
26. D. de petitione hereditatis leg.
Imperator, §. final. D. legat. secundo
leg. Qui vas §. 1. D. de furtis Molin.
de primogen. lib. 4. cap. 4. numer. 25.
Gute. ad leg. Unicam Cod. quando non
petent num. 61. Barbof. in Rubric. D.
solutio matrimonio part. 3. numer. 73.
Peregrin. de fideicommiss. articul. 44.
numer. 28. & ideo verum est dice-
re emphiteusim nō imputari, quia
pretium imputatur, tanquam quid
deductum de patrimonio patris,
& donatum filio nōminato, in eius
vita, Vel dic emphiteusim imputa-
ri, sed tantum per æstimationem,
vt patet ex dicto §. 22. in verbis su-
pra relatis. Aduerte tamen impu-
tationem faciendam esse, vel res-
pectu pretij, quo empta fuit, vel
æstimationis, qua poterat æstima-
ri tempore, quo sibi defertur da-
ta filio electione, vt eademmet
lex Regia expresse declarauit di-
cto §. 22. Valascus dicto loco, nu-
mer. 112.

181. Ampliatur prædicta resolutio
dum filium obligat ad pretium
conferendum, vt procedat siue pa-
ter titulo emptionis, siue permu-
tationis, siue donationis remune-
ratorix, siue dationis in solutum
pro debito, vel seruitio, siue alio
quocunque titulo oneroso illam
acquisierit, nam in omnibus præ-
dictis casibus verum est dicere pa-
trem diminuisse proprium patri-
monium, emphiteusim acquiren-
do, vt filio donet, qua diminutio-

ne considerata, vt seruetur æqua-
litas inter fratres, merito debet im-
putari, vel conferri, deinde quia
in omnibus prædicta emphiteusis
censetur profectitia à patre, ac per
consequens necessario imputanda
dict. §. Imputari, iuncta comuni re-
solutione Doctorum, de quibus, su-
pra limitatione proxima, in specie
Molin. d. disput. 479. vers. quando,
& probat Ordinat. dict. §. 22. (ibi com-
prado, ou acquirido) & ibi (do dinhei-
ro ou fazenda do pay, ou m̄ay) quibus
verbis non solum acquisitionem
titulo emptionis, sed alio quocun-
que oneroso comprehendit, no-
tauit in simili Valascus dict. cap. 13.
num. 108.

Ampliatur secundo supraposi-
ta limitatio, vt procedat etiam si
pater acquirens renunciet emphi-
teusim in manibus domini directi,
vt nouo renouationis titulo ad fi-
lium deueniat, quasi hac cautella
velint parentes filios eximere ab
imputatione pretij, quo emphy-
teusis empta fuit, sed frustra, quia
cum titulo oneroso ad patrem per-
ueniat, & ipsius patrimonium di-
minuisset in ipsa acquirenda, sem-
per erit imputanda, iuxta dict. §.
Imputari, & quæ supra citamus,
aduertit in terminis, Caldas dict.
question. 18. numer. 7. & ad §. Sed
hac numer. 60. & numer. 89. Nam
cum filius habeat emphiteusim ex
capite paternæ acquisitionis, ne-
cessario imputanda est, ne detur
hac via fraus, & dolus in per-
niciem

niciem aliorum filiorum, quia iuris censura filius etiam in hoc casu a patre accipisse dicitur, argumento *leg. 3. §. final. in fine. D. de donat. inter tradit. Valascus dict. loco num. 105. Faber de coniectur. lib. 19. cap. 13.* circa quam resolutionem immoratur *Caldas dict. num. 89.* ubi hanc resolutionem late comprobat ex decisione *text. in leg. penultim. Cod. de inofficis. donat. & ex cap. 1. de Vassallo decrepita et atis,* ubi feudum renunciatum, adhuc dicitur paternum, & non nouum, ergo licet pater renunciet emptam, vel acquisitam emphyteusim in manibus domini directi, qui filio renouauit, adhuc filius censetur de manu paterna, & de ipsius patrimonio accipisse, ut teneatur ad imputationem ut per supracitados, addo *Molin. dict. disput. 479. versicul. item quando in fine.* Potest tamen facilis ex cogitari cautella respectu patris, si filium intendit exonerare ab imputatione, ut ipsum nominet in testamento ad emphyteusim, declarando ne teneatur ad imputationem pretij, tunc enim voluntas paterna sequenda est, qui prelegando aestimationem emphyteuticam, omnino liberat filium ab imputatione, sed hoc prelegatum pretij deducetur ex tertio defunctis, si liberam habuerit, alias autem semper filius nominatus obligatur ad imputationem, ne detur in aequalitas inter alios fratres, contra *dict. l. de liberis, tangit. Valascus supra num. 111.*

Extende tertio supradictam resolutionem ad emphyteusim bonorum Regiae Coronae, nam haec ¹⁸³⁶ apud nos debet regulari per regulas ordinarias aliarum emphyteusium dominorum inferiorum, iuxta *Ordinatio lib. 4. titul. 36. §. penult.* ita ut si pater titulo emptionis, vel alio oneroso emphyteusim de bonis Regiae Coronae acquirat, postea vero illam in manibus Regis renunciet, ut de nouo conferat filio fruendam in vita patris, tenebitur filius pretium praedictae emphyteusis imputare in legitimam, nam in hoc casu militant rationes supra factae, & regula *textus in dict. cap. Unico de Vassallo decrepita et atis,* ut resoluit *Caldas de nomination. question. 18. num. 7. & numer. 52. Molin. dict. disputat. 479. versicul. idem quando ad finem.* Cui resolutioni non obstat alia *Ordinatio dicto lib. 4. titul. 97. §. 12.* dum expresse decidit contrarium in casu, quo pater possideat panes ciuiles, vulgo, (*tenças, ou iuros,*) de manu Regis, nam si possessor renunciet in manibus Principis, ut filio de nouo concedatur, minime tenebitur filius pretium, vel aestimationem talium reddituum imputare, ex eo, quia princeps concedendo de nouo praedictos panes ciuiles, dicitur uti sua naturali magnificentia, & subintrat regula, *leg. Cum multa Cod. de bonis, qua liberis,* & ideo bona illa quasi Castrensia reputantur,

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

reputantur, at vero in renouatione emphyteufis, cum sit contractus ex utroque latere obligatorius, & procedens ex rigore iustitiæ iuncta obligatione renouandi, censetur filius non à principe, sed à patre acquirente accipisse, ita ex *Alexand. cons. 7. lib. 7. Iason. l. Quominus, D. de flumin. num. 144. Bertrand. cons. 42. num. 8. tradit Cald. d. quest. 18. num. 7. Molin. dict. disput. 479. versic. item quando post medium Valasc. d. cap. 13. num. 178. Castro d. l. Cum oportet n. 184. Caldas iterum ad dict. §. Sed hæc num. 59. quemadmodum etiam in prædictis bonis, scilicet panibus ciuilibus, id est, tēgas, & iuros, si à principio fuerint empti pecunia paterna, debēt venire ad imputationem, si pater illos renunciet in manu regis, vt filio concedat de nouo, vt optime scribit *Gamma decis. 29. num. 5. Valasc. supra num. 179.* ex illa ratione quia cum cōsideretur principium, in quo nulla principis liberalitas reperitur, quanuis postea de ipsius licentia in filium transferantur, non debet tantum operari, vt dicatur principis donatio, & in illis verificetur d. l. *Cum multa*, quæ resolutio, non potest non arridere.*

Ampliatur quarto prædicta limitatio, vt procedat etiā casu, quo pater emptor emphyteufis fuerit vltima vita, & renouationem à domino directo obtinuerit, ita vt filius virtute nominationis in emphyteufim succedat, nam licet filius magis ex renouationis iure, quam

virtute p̄emptionis emphyteufim capiat, tamen cum acquisitio paterna fuisset onerosa, ita vt patrimonium diminueret, semper veniet imputandum pretium, quia quando pater emit etiam renouationis ius emisse censetur, ita in terminis resoluit *Caldas de nomin. question. 18. num. 53. in fine, cum Gamma decis. 229. num. 2. & 3. Valasc. d. cap. 13. numer. 106.* licet Senatus noster Lusitanus aliquando contrarium iudicasset, vt per *Gamma d. decis. 229. num. vlt.* contra quam sententiam insurgit, & merito idem *Valasc. dict. num. 109. & seq.* illum videto. Et hanc resolutionem ex mente Doctorū, quos modo citamus etiam procedere contendimus, si pater emptor emphyteufis, cum esset vltima vita moriatur, viuentē adhuc venditore, qui erat tertia vita; nam cum illa tertia vita non extinguatur, nisi mortuo venditore, quē ius tertiæ vitæ metitur, sequitur quod filius succedens in emphyteufim emptam à patre, adhuc succedit in iure tertiæ vitæ, quæ solum morte venditoris extinguitur *Ordin. lib. 4. titul. 38. §. 3.* & ideo necessario tenetur pretium imputare, iuxta resoluta hucusque, nam si filius succedendo in iure vitæ distinctæ à patre, tenetur pretium conferre, à fortiori ad imputandum tenebitur, quando successit in iure eiusdem vitæ, qua pater emptor potitus est; vnde, si filius renunciet in manibus domini, & postea emphyteufim accipiat

piat de nouo virtute renouationis, adhuc tenebitur in legitimam imputare, quia semper principium, & prima causa fuit emptio onerosa facta per patrem, & ideo quoad modum in predicto casu, quando pater renouat, obtinuit, ita in hoc obtinere debet, & hæc resolutio rectè deducitur, ex mente, & doctrina omnium Doctorum Regnicolarum, licet in feliciter in hoc labatur *Barb. Guimarensis ad Ord. lib. 4. tit. 97. d. 6. §. 2. n. 9. & 12.* ubi se iactat intrepide in hoc casu concludere, filium non teneri ad imputationem, quasi renouatio debita sit filio ex alio capite longe diuerso, quam acquisitionis paternæ, nec aliquod aliud coloratum adducit fundamentum, cum contrarium resoluendum sit, tam ex mente *Ordinationis*, quam regnicolarum, quos supra citamus. Et hæc de prima limitatione.

185. Secunda limitatio principalis ad regulam suprapositam dum habet emphiteusim non imputari, expresse habetur in eadem *Ordinatione d. §. 22.* in illis verbis, *ibi (mandamos, que se o pay, ou may, tiner algum emprazamento, que lhe seja feito em pessoas, ou per a elle, & seus filhos, ou per a elle, & sua molher, & hum filho, que de entre ambos nascer, ou o que derradeiro delles nomear, & em sua vida o der em cazamento, ou por outro titulo, a cada hum dos seus filhos, & o nomear ao dito prazo, seja obrigado o dito filho ao trazer a collaçao, se quizer herdar com seus irmãos, ou lhe serà imputado em seu qui-*

nhaõ, a valia, & estimaçao do prazo, que valia ao tempo, que lhe foy dado) quibus verbis, aperte disponit eadem lex Regia, quod si pater aut mater habeant emphiteusim, vel de pacto, & prouidentia, pro se, & filio nominando, vel liberæ nominationis pro se, & persona nominanda, illamque tradat in vita filio, vel titulo dotali, vel quocunque alio, tenetur filius predictam emphiteusim in legitimam imputare, agnoscunt omnes nostri Lusitani ut constat ex *Valasc. de part. cap. 13. nu. 126. Caldas de nominat. quest. 18. num. 19. & ad §. Sed hæc Molin. de iustitia disp. 479. versic. item quando, Cald. num. 73. Aegid. d. l. Ex hoc iure tom. 1. cap. fin. num. 67.* Cuius rei ratio est, quia pater tradendo emphiteusim filio, statim finiendam in vita sua, re vera, diminuit patrimonium suum, quo casu possunt conqueri alij filij de iniustitia, & in æqualitate leg. *Inter filios Cod. famil. erciscund.* Deinde, comprobatur ex text. in l. *Ut liberis Cod. de Collat. in fine. ibi (de cuius hereditate agitur, dos, vel donatio ex substantia eius profecta conferatur,)* & fuit hæc *Ordinatio* deducta ex doctrina *Bartoli in d. §. Nec Castrense num. 4. & ex communis sententia, de qua Iason. in l. Illud. Cod. de Collationibus, num. 4. & in leg. Quoniam nouella C. inof. n. 9. Succin. cons. 91. col. 4. lib. 1. Paris. cons. 56. nu. 17.* intelligendo *Ordinat.* loqui in casu, quo pater tradidit emphiteusim realiter cum fructibus fruendâ

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

filio suo, ibi *ader*, quod verbum, dare, supponit plenam dominij translationem, *juxta text. in l. Si rem dari D. de verborum l. ult. C. cond. causa data §. Sic itaque discretis Inst. de Actionibus*, vbi notant omnes, proxime citati, nec hæsitari potest de prædicta doctrina.

186. Ampliatur prædicta secunda limitatio, vt etiam in casu, quo pater filium possessorem efficiat emphiteusis, ita vt ea fruatur in vita patris absque aliqua nominatione, adhuc filius tenetur illam imputare, quia etiam hoc casu pater dimittit patrimonium suum tradendo emphiteusim filio in vita, & respectu interusurij, seu vsusfructus, quæ filius percepit, priuat alios filios sua debita portione, contra *d. l. Inter filios Cod. familia erciscunda, optime Valasc. dict. cap. 13. numer. 127. Cald. d. quest. 18. num. 25.* & est resolutio certissima, quia *Ordinatio d. loco, ibi (em casamento, ou por outro titulo*, satis comprehendit hunc casum, quo pater à se abdicat propriam emphiteusim, illamq; filio statim fruendam tradit; Nec replicari potest, de prædictis verbis *Ordinationis*, ibi *outro titulo*, quasi sit necessarium, vt emphiteusis imputetur, quod ipsa à patre fuerit data ex aliquo titulo, illoque deficiente, debeat cessare imputatio; nam ex prædictis cessat replicatio, quia mens, & intentio *Ordin.* tota posita est in eo, quod seruetur æqualitas inter filios, & ideo quocunque

modo pater tradat emphiteusim filio, siue in idem, siue per donationem, siue per alium quencunq; seper debeat imputari, & hæc est vera interpretatio ad prædicta verba. Ampliatur secundo prædicta secunda limitatio videlicet, quod filius teneatur imputare emphiteusim, quã in vita patris obtinuit, vt non solū procedat quãdo pater illã 187. tradidit immediate filio, sed etiam quando illam renunciauit in manibus domini directi, vt faceret renouationem filio; nam in hoc casu verum est filium lucrasse prædictam emphiteusim saltem in directè de manibus paternis; nam si pater voluisset retinere, abque dubio prædictos fructus deberet percipere, quæ doctrina satis suadetur ex *d. §. 22. iuncta consideratione, da qua proxime, & de iure communi videtur confirmari ex l. penult. versic. ne quod vxor Cod. inofficios. donat.* vbi si vxor donauerit filio communi, quod ex donatione viri accepit, supposito, quod ipsa tenetur donare, censetur donatio prouenire ab ipso patre, vt eleganter expedit *Cald. de nominat. quest. 14. num. 43. Barb. l. Quæ dotis D. soluto matrimonio num. 22.* Confirmari etiam potest ex *cap. unico de Vassallo decrepita etatis in fine*, vbi si Vassalus feudum renunciet in manibus domini directi, vt filio concedat, censetur adhuc feudum antiquum, ita vt dominus non possit illum sibi reuincere, sed agnatis concedere debeat, quasi feudum antiquum,

quum, & paternum, non autem no-
uum, vt expendit *Cald. de Renoua-
tione q. 3. n. 2. & 12. & q. 4. à n. 11. &
d. n. 43.* & iterum *de Nominatione q.
18. n. 53.* Vnde satis confirmata ap-
paret superior resolutio, vt etiam si
pater renunciet in manu domini
Emphiteusim, vt filio renouet, ad-
huc paterna censebitur donatio, ac
proinde filius tenebitur imputare.
Nec obstabit, quod dominus dire-
ctus potest sibi prædictam emphi-
teusim retinere, ac proinde, si filio
iterum eam concedat, videtur a do-
minio accipere, a gumento *d. l. Unū
ex famil. §. 1. D. de legat. 2.* quia sup-
posita renouationis obligatione à
cōsuetudine in hoc regno in ducta
quasi pro lege inuiolabili obserua-
ta, secundum doctrinam *Bartol. in
leg. 1. §. Permittitur de Aqua quotid.
Gamma decis. 41. Caldas de renouat.
quæst. 2. & sequentib. maxime quæst.
8. num. 2. Doctissime senator Pereira
de Crastro decisione 31. num. 4. insignis
præceptor Brito ad cap. Potuit de Loca-
to §. 1. num. 4. column. 3. vbi infinitos
Doctores refert, & sequitur, sem-
per dominus tenetur renouare, ac
proinde filius recipiendo in hoc
casu à domino emphiteusim, ad-
huc censetur à patre accepisse, qui
ideo renunciauit, vt filio concede-
retur, prout bene resoluit *Cald. su-
pra d. num. 52. cum seq.**

Limitabitur tamen prædicta
Ordinat. d. §. 22. dum iubet emphi-
teusim, quam filius in vita patris
accepit, ne procedat, quando pater

in vita sua vsusfructus percepit, etiã
si filium irreuocabiliter ad illam
nominasset, in terminis *Ordination-
lib. 4. tit. 37. §. 1.* Ratio est, quia lex
Regia dict. §. 22. solummodo iubet
imputari emphiteusim, quando fi-
lius lucratus est fructus in vita pa-
tris, quos pater ipsi donauit, & ex
ea donatione, seu traditione patri-
monium diminuit in præiudicium
aliorum filiorum, inter quos debet
seruari æqualitas, vt sæpius dictum
est, nam si pater sibi in vita reserua-
uit, quid percepit filius de bonis pa-
ternis, quod teneatur computare?
Nominatione enim non considera-
tur ad effectum imputationis, quia
pater ex vi concessionis, & natura
emphiteusis, illam facere tenetur,
*iuxta l. Unum ex familia D. de legat.
2. ita in terminis Cald. dict. quæst. 18.
num. 3. & 4. & num. 23. Valasc. d.
cap. 13. nu. 133.* Vnde merito idem
Caldas num. 5. quem refert, & se-
quitur *Molin. disp. 479. versic. item
quando post medium,* reprobat anti-
quos *Conimbricenses* præcepto-
res, qui existimabant, quod etiam si
pater nō concedat vsusfructus in vi-
ta filio, sed potius eos sibi reseruet,
sufficere irreuocabilem nominatio-
nem ad effectum, vt ipse filius im-
putare teneatur, sed falluntur, quia
Ordinatio d. §. 22. solum respexit ad
præiudicium filiorum, & ad dimi-
nutionem patrimonij, quam pater
ex prædicta traditione experitur.
Cum ergo cesserit in hoc casu dimi-
nutio patrimonij paterni, & in
æqua-

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

æqualitas inter filios, etiam cessare debet imputatio, argumento *text. in cap. Cum cessante de Appellat. cum vulgar.*

Ampliatur quarto prædicta limitatio, vt procedat etiam si emphiteuta non tradat, vel nominet ad emphiteusim filium, sed tradat, vel nominet in omnibus casibus suprapositis nepotem; nam adhuc ipse filius tenetur in legitimam imputare; Ratio est, quia nepos semper censetur nominatus, vel quocunque modo accipere cōtemplatione patris, vt resoluunt *Alexand. & alij in l. Qui in aliena §. Interdum de acquirenda hereditate*, & ita iudicatum vidisse per Senatores tradit *Valasc. d. cap. 13. num. 110. iuxta Ordinationem expressam lib. 4. titul. 97. §. 21.* & nos infimili circa dotes iā supradiximus, licet de iure communi maxime controuersum sit, vtrū donatio facta nepoti cōtemplatione sua, an patris facta esse præsumatur vide supra.

93. Aduertendum tamen est circa omnes casus suprapositos quibus resoluimus emphiteusim imputari in legitimam, maxime attendendum esse, vtrum sit conferenda ex eo, quod pater illam tradidit cum usufructu in vita, an vero sit conferenda ex eo, quod à patre fuit empta, quando pater illam tradidit post mortem, nam in primo, casu si pater qui tradidit erat prima, vel secunda vita in emphiteusi tenetur filius recipiens, vel ipsam emphi-

teusim ad collationem fratribus adducere, vel æstimationem, habito respectu ad tempus, quo sibi tradita fuit, vt expressit *Ordinat. d. §. 22. ibi (serà obrigado o dito filho ao trazer à Collação, se quiser herdar com seus irmãos, ou lhe serà imputado em seu quinhão a valia, & estimação do prazo, que valia ao tempo que lhe foy dado)* in quo loquitur *Ordinatio* alternatiue, ita vt vel filius emphiteusim conferat, vel æstimationem persoluat, quæ æstimanda erat attento tempore, quo tradita fuit, & cum filius sit debitor in hac alternatiua ad ipsum pertinet eligere, vel emphiteusim conferre, vel pretium computare, quo poterat emphiteusis æstimari traditionis tempore, argumento *reg. In alternatiuis lib. 6. l. Plarumque 11. §. fin. D. de iure dotium Valascus consultat. 113.* quæ alternatiua filio tantum competit, vt eligere possit, an velit emphiteusim conferre, an vero pretium imputare in legitimam, & si eligat pretiū imputare, tenetur illam æstimare solum ad tempus traditionis, vt declarat *Ordinatio d. loco, ibi (ao tempo que lhe foy dado)* vnde si ipsum pretium, vel diminuatur, vel augeatur tempore partitionum, semper est considerandum iuxta tempus traditionis, vt lex Regia expressit, aduertit eleganter post *Valasc. dict. cap. 13. num. 126. Egid. dict. tom. 1. cap. vlt. num. 67. & 69. Pereira de Castro decis. 97.* quando autem emphiteusis solum post mortem patris ad filium

filiū peruenit, ex eo quod sit emptā tunc erit electio filij circa pretium, vel tempore, quo fuit emptā, vel tempore collationis, quod filio fuerit utilis *Ægid. d. num. 67.*

Dubium tamen inter scribentes maxime inter regnicolas nostros controuersum est, utrū filius teneatur imputare emphiteusim, quā pater emit, si illam filio relinquat in testamento, seu vltima voluntate? In qua quæstione *Valasc. dict. cap. 13. num. 99. maxime num. 102.* existimat *Ordinationem* etiam procedere in hoc casu, ita vt filius teneatur conferre pretium emphiteusis, quando emptā fuit per patrē, quod ampliat etiā ad casum, quo constat patrem illā relinquere voluisse titulo prælegati, quasi magis velit tantum nominare filium simpliciter, nullo emolamēto sibi relicto, quā illū in totā emphiteusi meliorare, vt equalitas inter filios seruetur *iuxta l. Ex liberis C. de collat.* & ibi respondet *num. 104. ad textum in leg. à patre C. de Collat.* non posse procedere quando emphiteusis emptā fuit à patre, quia pretium exiuit de patrimonio ipsius, quod penes patrimonium remāsurum erat, nisi emphiteusis emeretur, quod inæqualitas esset inter filios, vt nominatus totam lucraretur emphiteusim, alij vero nihil, qui intellectus *ad l. à patre* minime sustinetur, vt supra in hac materia ostendimus, & in hoc puncto merito contrariam sententiam tenet *Benedictus Ægid. nosster*

etiam *Lusitanus satis eruditus in l. Ex hoc iure tomo 1. cap. final. num. 65. D. de iustitia & iure*, qui expendit contra *Valasc.* ex prædictis sequi, quod si pater emisset quancunque rem, & illam filio prælegasset, semper teneri filium pretium imputare, quia eadem ratio à *Valasc.* considerata circa emphiteusim, versatur circa alia quæcumque, & lucraretur minus filius prælegatum à patre sibi relicto *contra d. l. à patre C. de Collationibus, nec Ordinatio nostra d. §. 22.* dum statuit, vt filius nominatus ad emphiteusim teneatur pretiū conferre, quando emptā fuit per patrē procedit in casu, quo pater illam per testamentum relinquit, sed quādo illam filio per contractum tradidit vt constat ex eadem *Ordinatione*, in qua nostrorum contrarietate, dicendum puto, quod si pater tantum in testamento filium nominauit ad emphiteusim, tunc teneatur filius pretiū imputare, quo casu si intelligatur *Valascus*, verum docet, quia cum pater filium nominare, non autē in pretio emphiteusis meliorare velit, dicendum est teneri ad imputationē, quo casu procedit *Ordinatio d. §. 22.* Si autem constiterit, ex mente patris, quod filio voluit prælegare ultra legitimam, tunc dicendum est verum dicere *Ægidium* vbi supra, nec filius teneatur ad imputationem, nec in hoc casu procedit *Ordinatio*, sed potius procedit decisio *dict. leg. à patre*, de qua supra.

Deinde

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

192. Deinde aduertendum est circa hanc æstimationem, quando pater erat prima, vel secunda vita æstimādam esse emphiteusim non solum illo pretio, quo in vita patris vendi poterat, sed etiā pro illo, quo per reliquas vitas, donec adimpleatur cōcessio dominica, quod aperte deducitur ex mente ipsius *Ord. d. §. 22. ibi (a valia, & estimaçõ, que valia)* quibus verbis simpliciter prolatis satis insinuat non habuisse respectum ad pretium tantum, quo in vita patris vendi poterat, sed etiā ad illud, quo per reliquas vitas vendi poterat vsque ad emphiteusim finitam, vt bene aduertit *Valasc. d. cap. 13. num. 128.*

193. Vnde consequenter etiam aduertendum est, quod si pater non sit prima, vel secunda vita in emphiteusi, sed tantum tertia, emphiteusis æstimari debeat iuxta valorem, quo in vita patris solummodo vendi poterat, vt eadem *Ordin. decidit. d. §. 22. versic. (E se o pay que lho deu for a derradeira pessoa, trara a collaçõ o que valia na vida do pay que lho deu)* ex quibus verbis colligitur legem regiam circa æstimādam emphiteusim, nullum habuisse respectum ad ius renouationis, quod noluit considerare ad augendam æstimationem in hac materia imputationis, vt aduertit *Valasc. d. cap. 13. num. 132.* & licet mordere intendat hanc decisionem *Ordinatio- nis antiquæ*, quasi tunc temporis renouatio non esset tam practicata,

& ideo non fuisset considerata, attamen, in posterum cum renouatio adeo sit vsitata, vt negari non possit, intendit ipse necessario esse considerādam, sed post *Valasc. idem*, quod disponebat *Ordinat. antiqua lib. 4. tit. 77. §. 32.* disposuit *Ordinatio noua lib. 4. tit. 97. §. 22.* & ideo semper ex mente *Ordinationis* resoluendū est, quod si pater sit tertia vita, & tradat emphiteusim, à filio solummodo, illud inter vsurium, quod filius percepit in vita patris, veniet imputandum, quasi diminuisset paternum patrimonium in illo, quod pater lucrari poterat in vita, ne alij fratres reddātur deterioris conditionis, nouiter *Agid. d. cap. fin. num. 69. & 70.*

194. In secundo vero casu, quando imputatur emphiteusis, ex eo, quod empta fuit pecunia paterna, nec in vita tradita fuit filio, habet filius electionem, vt imputet pretium, quo empta fuit emphiteusis, vel æstimationem, qua venderetur tempore, quo sibi obuenit, vt habetur in *d. §. 22. column. 2. ibi (o preço porque o prazo foy comprado, ou o que valia ao tempo, que o ouue, qual o filho nomeado mais quizer)* in quo *Ordinat.* illa maxime fauorabilis est filio, quia potest emphiteusis in vita patris, vel augere, vel diminuere circa æstimationē, & ideo potest filius, quod sibi vtilius videbitur eligere, *Agid. dict. num. 67. & 68.* in quo tamen aduertendum est, quod licet pater non emat emphiteusim pecunia

cunia propria, sed fuerit sibi data in dotem æstimata, filius nominatus ad illam, tenetur pretium qua fuit æstimata conferre fratribus, Ratio est, quia æstimatio facit emptionem iuxta leg. Quoties Cod. de iure dot. l. Si æstimatis D. soluto matrimonio, l. Plurimumquo 11. §. Si ante D. de iure dotium Barbos. dict. leg. Si æstimatis à principio, ubi plures refert, Valasc. consultat. 113. à num. 2. Gurr. de Gabellis quæst. 25. à principio, Morla, si certum petatur. quæstion. 20. num. 8. Fachin. 11. controuers. cap. 10. Cald. 4. part. de extinctione cap. 10. num. 29. Lacarte de decima venditionis, cap. 11. à princip. Aiora de partit. 1. part. cap. 3. numer. 12. Alexander Trentacinquus variarum, titul. de iure dotium, resolution. 1. num. 20. Mantica de contract. lib. 12. titul. 28. à n. 15. communis opinio lib. 5. titul. 7. num. 83. Ioannes Baptista Azinius tractat. de executionibus §. 7. cap. 170. Gomez leg. 50. Taurinum. 44. Faber. de error. pragmat. decade 8. error. 6. Cuiac. lib. 17. obseru. cap. 1. & lib. 2. responsorum Scæuolæ super l. Cum maritus D. de pact. dotabilibus; nam certum est in hoc casu, idem esse dari patri æstimatam emphyteusim in dotem, ac emi ab ipso, & ideo filius tenetur pretium iuxta dispositionem Ordinationis conferre, & idem dicendum erit, si patri sit acquisita quocunque alio titulo oneroso, ita ut in quolibet casu supradicto semper sit electio filij quo tempore æstimetur emphyteusis, dict. §. 22.

Ultimo aduertendum est in omnibus supradictis casibus, quibus resoluius emphyteusim venire imputandam, semel tantum imputandam esse, ita ut si filius æstimationem persoluat, nepos eius non teneatur iterum imputare, ita nouiter declarauit, Ordinatione noua lib. 4. titul. 97. §. 23. ubi constituit, ut emphyteusis, quæ semel per patrem, aut filium venit ad collationem, amplius non imputetur per successores filios, vel nepotes, in quo Ordinatione secuta est iuris communis dispositionem, per textum in leg. Fideicommissa 11. §. Si quis decem D. de legatis tertio, ubi quantitas relicta ne per datur semel tantum præstanda est, ne detur præstatio in infinitum, ut notatur ad leg. Unicam Cod. de sextent. quæ pro eo, quod inter est, & probatur manifeste ex eo, quia eo ipso, quod pretium semel fuit imputatum, siue per patrem, siue per filium succedentem in emphyteusim, satisfactum est obligationi imputationis, ita ut dicatur extincta obligatio principium Institut. quibusmodis tollitur obligatio, & per consequens, obligatio semel extincta in sequentibus successoribus reuiuiscere non potest l. Eius qui §. final. D. iurefisci, leg. Qui res, §. Aream D. solutionibus post Ti- quel. leg. Si unquam verbo suscepit liberos num. 101. Surdus decis. 114. num. 4. & decis. 266. numer. 5. Gratian. tom. 4. cap. 423. num. 5. Sanches de matrim. lib. 1. disputat. 48. num. 3.

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

Sicut in simili circa solutionem expensarum, quæ soluendæ sunt à successore maioratus resoluit *Molina de primogenijs lib. 1. cap. 26. num. 14.* *Garsia de expensis cap. 13. numer. 44.* sequitur insignis *Barbos. l. Diuortio 8. §. final. part. 1. D. soluto matrimonio num. 115.* *Cabed.* qui loquitur in nostro casu de pretio, vel melioramentis emphiteusis *part. 2. decis. 111. num. 7.* vbi solus in nostro Regno hanc sequitur sententiam, licet *Valasco dict. cap. 13. numer. 109.* alios referat tacito nomine. Vnde cauendum est ab ipso *Valasco dict. numer. 109.* & à *Caldas question. 18. numer. 23.* dum scribunt pretium, quo emphiteusis empta fuit, etiam si à patre imputetur, quando successit in bonis aui emptoris, adhuc tamen esse imputandum à nepote quando successerit patri, moti ex illa ratione, quia ideo pater succedens post auum in emphiteusi tenetur ad imputationem, quia pretium illud exiuit de patrimonio aui, & illud diminuit, sed hæc ratio identica militat in nepote respectu patris, quia si pater non imputaret pretium prædictum, eius patrimonio augmentatum esset, in illa quantitate partienda inter reliquos filios, ac proinde, quemadmodum pater imputare tenebatur, ita similiter nepos. Sed contrarium verius est etiam de iure Cōmuni, vt cum *Cabedo*, & *Doctōribus* modo citatis in simili resoluiamus, dum consideramus pri-

mam imputationem fieri ex præcepto legis ad compensandum nocumentum inter filios emptoris, qua compensatione facta, cum filius succedens illud pretium soluat imputando ex debito ciuili, non consideratur patrimonium diminuere, ac proinde cessat obligatio imputandi, in nepote, deinde ne sequatur inconueniens supra consideratum, quod detur infinitas imputationis de vno successore in alium, contra *dict. §. qui decem*, & ideo merito *lex nostra Regia d. §. 23.* caute hoc ipsum grossis verbis disposuit.

Potest tamen quæri in hoc casu, de quo agimus, quomodo imputatio pretij, quo emphiteusis empta fuit facienda sit inter filios emptoris ex vna parte, & vxorem ex alia? In quo semper amplectendus ex ordo præscriptus in *Ordinatione Regia lib. 4. titul. 97. §. 24.* quæ erat in antiquis *titulo 77. §. 33.* & sequentibus, vt si maritus incapitatus pro persona in prædicta emphiteusi nominet filium successorem, teneatur ipse filius totum pretium imputare, seu illud ad collationem adducere, ita vt ex eo, medietas præstetur vxori, quæ communicauit pretium insimul cum marito, reliqua vero medietas inter omnes filios diuidetur, seu nominato in totum in legitima imputabitur, quod similiter resoluedum est, si vxor decedat manente marito, vxor vero sic incapitata in
emphi-

emphiteusi titulo emptionis quaesita, nam filius nominatus persoluet patri, vel matris marito medietatem pretij, reliquam vero medietatem necessario imputabit, notat *Valasc. de part. cap. 26. num. 16. & num. 18. Molin. disput. 476. num. 1.* In quo tamen aduertendum est, quod *lex Regia dict. §. 24.* decidit alternatiuè, ut prestetur aestimatio emphiteusis, vel pretium, quo empti sit, ibi (*sua molher ferà meeira na valia do prazo, ou no prego, que os bens custarão*) ita ut necessario admittenda sit electio ex parte debitoris, qui semper erit successor in emphiteusi, *iuxta regul. in alternatiuis de regul. iur. lib. 6. l. Plarumque, 10. §. final. D. iure dot.* qui quidem debitor eliget, quod sibi utilius videbitur; utrum pretium, an aestimationem praestare, ut diuidatur modo supradicto, ut bene aduertit *Valascus dict. cap. 26. nu. 15. in fine.* Unde si maritus nominet uxorem ad emphiteusim, quam in persona sua habuit incapitatam, vel vxor, è conuerso nominet maritum, taliter nominatus tenetur persolvere medietatem pretij, vel aestimationis hæredibus mariti, vel tenebitur in sua parte imputare, ratio est, quia hæredes mariti habent ius ad totam medietatem bonorum, *iuxta leg. Hæres in omne D. de Acquirenda hereditate*, cum vulgaribus, ac proinde, etiam ad medietatem pretij habent idem ius, quod supponit *eadem lex regia dict. tit. 97. §. fin.*

in principio, dum iubet filios nominatos ad emphiteusim teneri persolvere medietatem pretij, vel aestimationis, ad quam solutionem non obligantur tanquam hæredes, sed tanquam nominati in emphiteusi, si ergo vxor, vel maritus fuerit ab alio nominatus, æqualiter tenebitur medietatem pretij, vel aestimationis persolvere, scribit *Valasc. dict. cap. 26. numer. 19.* Unde aduerte quod ut hæc diuisio introducatur, necessario requiritur quod emphiteusis sit acquisita titulo emptionis, nam si fuerit per gratuitam donationem acquisita, nullo modo debetur pretium vxori, supponit *Ordinatio dict. §. 24. ibi comprar, Pinel. leg. 1. part. 2. de bonis maternis num. 71. Valasc. d. cap. 26. num. 21.*

Casus etiã in proposito excogitari potest, in quo aliquando consultus respondebam, quando maritus, & vxor infimul emphiteusim emerunt, postea, mortua vxore, maritus persoluit filijs medietatem pretij, quo empti fuit emphiteusis, retenta sua medietate, post mortem patris succedit filius nominatus, alij fratres contendunt istum nominatum de nouo teneri totum pretium, vel cõferre, vel imputare, quia ipse successit patri in emphiteusi, sed successor in emphiteusi empti tenetur pretiũ imputare, vel ad collationẽ adducere, ergo in hoc casu totum pretium imputandum est. Sed contrarium semper verius

288 De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

existimaui, quod filius successor emphiteusis solummodo medietatem pretij, vel conferre, vel imputare teneatur, moueor, quia ideo hæc imputatio inducta est à lege ne detur inæqualitas inter filios, vt sæpius repetitum est, sed in hoc casu cessat tota inæqualitas, quia iam, medietas per successionem matris adducta est ad imputationem, ergo solummodo alia medietas, quæ correspondet paternæ hereditati, vel imputanda, vel conferenda est. Deinde, quia *Ordinatio dict. lib. 4. titul. 97. §. 23.* constituit, vt pretium emphiteusis semel tantum veniat imputandum, ne detur processus in infinitum, de vno successore ad alium, *contra leg. Fideicommissa 11. §. Qui decem delegat. tertio,* & supradiximus, qui quidem processus daretur, & pretium emphiteusis pluries imputaretur, si post medietatem matris imputatam per patrem, iterum totum pretium imputaretur à filio nominato ab ipso patre, quod perquam absurdum sit, patet ex supradictis.

Addendum est prædictis omnia, quæ diximus circa imputationem pretij emphiteusis æqualiter procedere, quando non de imputatione pretij, sed de imputatione, & solutione melioramentorum actum fuerit, nam hæc melioramenta semper veniunt conferenda inter fratres, licet emphiteusis sit antiquissima, vt probatur ex regula

leg. Domos 61. D. de legatis primo Valasc. dict. cap. 26. num. 17. & probat expresse lex Regia *dict. titul. 97. §. 24. versiculo (& bem assim)* quæ erat in antiquis *dict. titul. 77. §. 33.* & numeris sequentibus, latius prosequemur.

Tertia limitatio principalis in hac materia ad regulam positam supra *num. 175.* habet, vt filius teneatur imputare pretium melioramentorum, quæ pater, vel mater expendit in ipsa emphiteusi, nam hæc melioramenta cedunt ipsi emphiteusi, augent illius valorem, & ita tenetur successor illa resarcire hæredibus expendentis, *iuxta dict. leg. Domos 61. D. de legatis primo,* ne alias successor locupletetur cum iactura aliena, *regula locupletari cum similibus de regul. iur. lib. 6. glossa leg. Emptor. D. de reuendicat. late Valasc. de iure emphiteut. quest. 25. à num. 6. & per totam,* vbi infinitos ex antiquioribus, & nouioribus refert, & iterum *de partitionib. cap. 13. num. 114. Caldas dict. §. Sed hæc. 2. part. à 77. Menoch. recuper. rem. 15. à num. 502. Caldas de nomin. quest. 18. à num. 29. Molina de primogen. lib. 1. cap. 26. numer. 14. optime insignis Barbof. leg. Diuortio §. final. part. 1. D. soluto matrimonio à num. 110. & sequent. post communiter scribentes ad cap. 1. §. Si vassalus hic finitur lex Conradi, & in leg. Senatus §. Marcellus D. de legat. primo Clar. §. Feudum questione 88. Peregrin. de fideicommissis vbi de communi artic.*

articul. 50. num. 39. & sequent. post Roland. consil. 28. Cabed. decis. 111. part. 2. Molin. de iustitia disput. 479. versic. item quando, & disputat. 463. versiculo, secunda conclusio, Gamma decisione 22. Pinel. Rubrica de rescindenda part. 2. cap. 3. num. 7. & de iure Regio sic decidit Ordinatio regia d. titul. 97. §. 22. ibi (ou posto que não fosse comprado, tiuesse o nomeante, feitas muitas benfeitorias, & despezas nelle, & ibi, & assim lhe será contado no caso das benfeitorias o preço que o prazo mais valer per razão dellas) ubi expresse iubet nominatum à patre in emphiteusi, teneri persolvere pretium melioramentorū cæteris fratribus, idque ex rationibus supra consideratis, ex iuris communis dispositione, quia emphiteuta expendendo, & meliorando rem emphiteuticam, videtur quasi contrahere cum ipso filio, ad quem emphiteusis sic meliorata transit, per nominationem, ut sibi maneat obligatus ad restitutionem prædictorum melioramentorum dict. l. Domos; Nec in hoc casu procedit electio, de qua in dict. §. Si vassalus, sed potius decisio, l. In fundo D. de Reuendic. ut scribit insignis Barb. ubi supra num. 111.

Quæ tamen tertia limitatio primo declaranda est, ut filius nominatus possit eligere, an velit solvere incrementū valoris emphiteusis, quod superexcreuit, ratione melioramentorum, vel æstimationem ipsorum, ut declarat Ordinatio dict.

§. 22. ibi (& assim lhe será contado no caso das benfeitorias o preço, que o prazo mais valer per razão dellas, ao tempo que elle ouuer o prazo ou o que custará as ditas benfeitorias, qual elle mais quizer) in quo maxime notabilis est Ordinatio prædicta, primo dum præstat electionem filio, qui tenetur persolvere, vel imputare melioramenta an velit solvere illud in quo emphiteusis pretiosior facta est, an vero solummodo sumptus melioramentorū, deinde dū iubet, ut solū tēpus restitutionis attendatur; nam in hoc aperte defleat à iuris ciuilibus regulis, quæ dictant faciendam esse maximam differentiam inter bonæ fidei possessorem, qui iure dominij non possidet, & inter emphiteutam, possessorem maioratus, hæredem grauatum, feudatarium, & similes, qui iure dominij possident, ita ut in primo casu bonæ fidei possessor expendens circa meliorandā rem possessam, habeat actionē ad recuperandas expensas, solummodo quatenus res ratione ipsarum meliorationum pretiosior facta est, ita probat textus in leg. In fundo 39. ubi glossa verbo pretij D. de reuendication. notant omnes scribentes ibi, Bartol. nu. 1. & 2. Angel. Paul. cons. 270. column. 3. lib. 2. Bart. Immol. Alexand. Iason. in leg. Domos per textum ibi delegat. primo Abb. cap. 1. de rest. in integ. numer. 4. Felin. cap. Cum causa column. penultim. de reind. Capissius decisione 93. numer. 9. Alciat. consilio 186. num. 7.

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

Roland. cons. 28. à num. 11. lib. 1. Neguz. de pignor. part. 5. memb. 4. nu. 11. Tiraquel. de retract. lib. 2. §. 7. glos. 1. numer. 8. & 9. Petra de fideicommiss. quæst. 15. numer. 271. Valasc. de iure emphit. quæst. 25. num. 28. Peregrin. de fideicommiss. artic. 50. num. 70. Garsia de expens. cap. 24. nu. 1. & 2. insignis Barbos. l. Diuortio §. fin. part. 1. à nu. 91. à principio cum sequentibus, Gam. decis. 307. num. 2. Siluan. cons. 49. nu. 75. Hermanopol. in promptuario iuris lib. 2. tit. 1. cap. 1. pag. 66. ex illa ratione, quia meliorationes cedunt solo, & de rigore efficiuntur domini soli, l. Si quis sciens Cod. de reuend. sed ne ipse dominus locupletaretur cum iactura aliena, ex æquitate introductum est, vt possessor posset exceptione doli opposita obtinere pretium meliorationum, l. Adeo §. ex diuerso D. de acquir. rer. dom. §. Ex aduerso Instit. de rerum diuisione l. Paulus D. de exceptione doli Fab. de error. decad. 26. errore 9. Donel. de iure Civili lib. 20. cap. 7. §. Postquam, Cuiac. lib. 3. respons. Pauli super d. l. Paulus, cum igitur æquitas prædicta nitatur in ea causa, sufficit, vt possessor indēnis efficiatur modo præscripto in d. l. In fundo, id est quatenus res pretiosior facta fuerit, ita resoluunt omnes modo citati, Bart. dict. l. In fundo nu. 2. Neguz. Siluan. & Barb. d. num. 91. Ex qua resolutione inferatur, quod si melioratio tantum reddat rem pretiosiore, quantum in ea expensum est, tenebitur dominus rei tantundem possessori re-

stituire, etiam si dominus rei alleget, se minorem impensam facturum, iuxta textum in l. Si quis alicui 27. §. penultim. in fine. D. Mandati, Tiraquel. & Barbos. proxime citati.

Inferitur etiam, quod si res minus pretiosior reddatur, quā impensum est, solum illud, in quo res meliorata est, non autem tota impensa restituenda est possessori, verbi gratia, fundus valebat centum, factus est murus, vel ædificium in eo, in quibus, expensa sunt ducenta, postea fundus solummodo vendi potest communi pretio ducentis, possessori solum debentur centum ratione expensarum, quia solum in centum fundus fuit pretiosior factus, & sic de similibus philosophandum est, quod apud Venetos sic practitari testatur Peregrin. d. loco numer. 71. Vnde si per contrarium infundo, qui valebat centum, murus, vel ædificium, vel quid simile efficiatur expensis ducentis, postea fundus vendi potest, quingentis, ita vt pretiosior factus sit ultra valorem expensarum, solummodo soluenda sunt ducenta possessori, & non ultra, quod bene conuincitur ex ratione modo præstita ad leg. In fundo, nam cum solummodo intendatur ne possessor versetur in damno, sufficit, vt ei restituatur tantum in hoc casu, quantum expendit, licet dominus rei versetur in lucro, vt optime scribit Peregrin. d. num. 71. Barb. supra nu. 92. & est de mente omnium, quos supracitauimus.

An ve-

An vero in secundo membro distinctionis, emphiteuta, maioratus possessor, feudatarius, hæres grauat^{us} per fideicommissum, & similes possidentes iure dominij etiam reuocabilis habeant actionem ad recipiendas expensas, secundum illam æstimationem, qua tempore restitutionis res pretiosior facta fuerit, non solum quãdo æstimatio æquiualens, vel minor sit ipsis expensis, sed etiam, quando multo plus valeat, affirmatiuè resoluendum est. probat textus capitalis, qui ita intelligendus est in l. *Domos* 61. D. de legat. 1. ubi scribentes communiter, Bart. Paul. Immol. Cuman. ut per Ias. num. 4. Neguz. d. 5. part. membro 4. num. 16. Boer. decis. 44. num. 13. Vincen. de Franc. decis. 109. num. 2. part. 1. Barb. ubi supra num. 92. Ruyn. conf. 14. num. 13. & melius conf. 117. col. 1. & 2. Roland. lib. 1. conf. 28. num. 18. Gomes l. 46. num. 3. Valasc. d. nu. 28. quest. 25. Menoch. 15. recup. n. 557. Gam. decis. 308. num. 2. Gars. d. cap. 24. num. 3. Pelæes de Maioribus 4. part. quest. 32. num. 7. Corneus Alex. & alij plures citati à Valasc. ubi proxime, Molin. de primogen. lib. 1. cap. 26. num. 13. cum quibus absque dubio communis est, ut testatur Garsia d. num. 3. Cuiac. lib. 9. respon. Papiniani ad d. leg. *Domos* col. 1. in fine, qui textus pro communi sententia bene expenditur, dum aperte loquitur in hærede grauato, qui iure dominij, pendente conditione, possidet, & iubet, ut omnes expensæ soluantur,

arbitrio boni viri, æstimatis quantitatibus meliorationū, ita ut semper valor, & æstimatio expensarum secundum tempus præsens restitutionis sit facienda, & ita concilianda est d. l. *Domos* cum text. in d. l. *In fundo*, ratio differentiar, & decisionis est, quia ille, qui habet dominium in aliqua re, licet reuocabile, si quid in ea expenderit, eam voluntatem habuisse videtur, ut proprium negotium ageret, durante dominio proprio, illo vero finito videtur gessisse negotium illius, ad quæ res transire debet, argumento l. *Si absente*. 55. D. de usufr. l. *Qui exceptionem* 40. §. *Si pars de condictioe indebiti* glos. in dict. l. *Domos*, Dec. conf. 518. num. 3. Decian. conf. 18. n. 34. lib. 2. insignis Barb. in d. §. fin. n. 92. ad fin. ita ut durante proprio dominio, dominium meliorationum suum sit, finito vero dominio, illes ad quem res sic meliorata peruenit, tenetur persolvere pretium meliorationum per actionem negotiorum gestorum, & ita semper tenetur solvere id, in quo factus fuit locupletior, at vero in primo casu, de possessore bonæ fidei, solum attenditur ne ipse versetur in damno, nec attenditur ratio lucris in casu, quo expensæ reddant rem pretiosiorē vltra quantitatem consumptam iuxta supradicta. In illo vero, qui possidet iure domini, non solum attenditur, ne versetur in damno, sed etiam, ut lucrum consequatur, ita Paul. d. conf. 270. col. pen. Ruyn. conf. 38. n. fin. lib. 1.

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

Roland. conf. 30. num. 4. lib. 1. insignis Barb. vbi proxime nu. 93. in principio, & ita siue melioratio reddat rem pretiosorem, vltra quantitatem consumptam, siue non, vtroque casu solutio expensarum faciēda est, secundum tempus restitutionis, ita communis sententia supra relata.

202. Verum à prædicta cōmuni sententia recedunt plures, & grauissimi Doctores, *Vincent. de Franc. decis. 109. num. 5. Gutt. pract. lib. 4. quaest. 68. num. 6. Paul. d. conf. 270. col. 3. Cagnol. l. 2. Cod. Pactis inter empt. nu. 175. Marsar. de fideicommiss. part. 3. quaest. 63. & conf. 11. n. 9. Curt. iun. conf. 144. nu. fin. Hypolit. Riminald. consilio 411. volum. 4. num. 51. & 66. Petra de fideicom. q. 15. nu. 271. Cepol. conf. 46. num. 41. & 42. Gabriel. consil. 68. num. 111. Bursat. conf. 71. n. 23. lib. 1. receptam testatur, & sequitur Peregrin. artic. 50. num. 71. cum alijs, quos referunt, & in eam inclinant Garzia, nemine relato, d. cap. 24. nu. 4. in fine Caualc. decis. 28. in addit. nu. 4. part. 1. Cuiac. sibi contrarius lib. 18. obs. 9. 38. post med. quæ apud Petram, & Peregr. cōmunis est, qui omnes nullam differentiam constituunt, inter bonæ fidei possessorem, qui iure dominij non possidet, & inter alios, qui iure dominij possidēt, ita vt decisio d. l. In fundo, dum iubet, vt expendenti soluantur sumptus, solummodo quatenus res pretiosior redacta est, quando melioratio expensas non superat, procedat æqualiter in vtrisque, quia eadem ratio*

datur, tam in bonæ fidei possessoribus absque iure dominij, quam in emphyteuta, possessore maioratus, & alijs huiuscemodi. Deinde quia *textus in d. l. Domo*, quanuis decidat impensam factam per dominum reuocabilem soluendam esse secundum valorem temporis restitutionis, quando scilicet impensa æqualis, vel minor sit ipsa melioratione, tamen quando melioratio excedit summam consumptam, nihil decidit, & sic recurrendum est ad *decisionem text. in d. l. In fundo*, quæ opinio in puncto iuris non multū distat à mente Iurisconsulti *in dict. leg. Domo*.

Sed quia prima sententia apud nostram Lusitaniam, & Hispanos recepta est, & pro ea stat authoritas *Bart. & insignis Barbosa*, & reuera 203 receptior est, vt constat ex supracitatis, maxime *Garzia d. num. 3. Val. d. num. 28.* pro qua vltra supradicta expendit *insignis Barbosa num. 94. in d. l. Domo* secundum libros antiquos reperiri illa verba, *ibi (quantitatibus extantibus examinatis,)* & in *Pandectis Florentinis, habetur, & edificiorum et atibus æstimatis, & emendatiores Codices Gothofredi, habent, edificiorum et atibus examinatis, vt patet ex litera Gothofredi, & ex Antonio Augustino lib. 3. emend. cap. 1. & ex Cuiacio 6. obseruat. cap. 3. & lib. 18. cap. 38. post medium, atque ita, ex vnaquaque litera colligitur accipiendā esse nostram sententiam, nam secundum primā literam, iubet æstimari*

mari melioramenta existentia, in
 non solum sumptus, sed etiam si
 quid amplius melioramentum est
 persolui iubet, vel si quid minus se-
 cundum statum præsentem, & si
 omiſſa hac litera recurramus ad se-
 cundam, quæ habetur in vulgatis
 Codicibus, vel in Codice *Gothofred.*
 semper in nostram inclinatur senten-
 tiam, quia dum iubet æstimare, vel
 examinare ætatem ædificiorum,
 id est statum, & quantitatem, utrum
 noua an vetera, ut *Cuiac. expendit d.*
cap. 38. & Gothofred. litera. H. aperte
 significat ex qualitate melioratio-
 num considerandum esse in quan-
 tum res secundum præsens restitu-
 tionis tempus meliorata sit, ut om-
 ne lucrum domino reuocabili per-
 soluatur, & ita euincit generalitas
d. l. Domos, considerat maturo iu-
 dicio de more *insignis Barbosa* ubi
supra num. 95. ubi scribit *d. l. Domos*,
 iubere, ut hæc melioramenta arbi-
 trentur per rectum virum, iste, ut
 fungatur munere suo, debet æqua-
 liter arbitrari, tam in fauorem acto-
 ris, quam Rei, argumento *cap. 1. §.*
Si quis autem de reiudicata lib. 6. ita
 ut si melioratio rem ultra impensam
 pretiosiore reddat, totum lucrū
 expendenti persolui iubeat, si autē
 melioratio minor sit, illud solum
 prestabitur, in quo res pretiosior
 existit, plura similia cōsiderat *Bar-*
bossa d. loco num. 96. in confirmatio-
 nem communis, quam ipse, & nos
 etiam sequimur, adde *Rebello 2. part.*
lib. 7. quæstion. 6. num. 11. & 12. citat

Barb. text. qui si recte perpendatur
 non parum uiget, in *l. Paulus 29. §.*
Domus D. de pignorib. ubi possessor,
 qui iure domini possidebat, si euin-
 catur res emptæ, in qua meliora-
 menta construxit, potest petere lu-
 crum expensarū, quatenus res pre-
 tiosior facta fuerit, ac proinde & si
 excedat summam consumptam in
 expensis adhuc petere potest. Qua
 opinione sic confirmata, retenta
 non obstant contrariæ fundamen-
 ta, nam ad primum negamus iden-
 titatem rationis, cum inter posse-
 sorem bonæ fidei, & emphiteutam
 seu alium possessorem iure domini
 maxima detur differentia, ut patet
 ex fundamentis supra relatis. Ad se-
 cundum respondemus *dict. l. Domos*,
 utrumque casum decidere, ut aper-
 te euincunt rationes ex ipsius lite-
 ra, siue vna, siue altera supra factæ,
 ut aperte demonstrat *insignis Barbosa*
 cum alijs sup. acitatis, & hæc nostrā
 sententiam aperte infinuat *Ordina-*
tio d. §. 22. versicul. & no caso, dum
 prestat electionem filio nominato,
 ut persoluat melioramenta vel se-
 cundum illud, in quo emphiteusis
 facta fuerit utilior, vel quantitatem
 consumptam in ipsis melioramen-
 tis, quasi si utilitas excedat expen-
 sas, filio utilius sit expensas ipsas
 persolvere, seu imputare, sicut in
 alio casu, quando res emphiteuti-
 ca, minus pretiosa facta est, quam
 importet quantitas expensarum,
 utilius sit filio eligere melioramen-
 ta persolvere, quam quantitatem
 conferre,

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

conferre, vel in legitimam impu-
tare; ex quibus manifeste conuin-
citur hanc *Ordinat.* in prædicta ele-
ctione, quā filio nominato ad em-
phyteusim concedit, contrariā esse
dispositioni iuris communis, & re-
ceptoris sententiæ, de qua supra,
quæ tantum æstimationem, secun-
dum illud in quo res effecta fuerit
pretiosior soluere cogit. Vnde cum
hoc casu lex Regia sit exorbitans,
à iure communi, non debet exten-
di ad alios casus iuxta notata per
*insignem Barbosam leg. Si constante de
solutio matrimonio à numer. 96.* & ita
hanc aduertentiam ad prædictam
Ordinationem, sequitur idem *insig-
nis vir in d. §. fin. numer. 99.* vbi bene
aduertit *Ordinationem* sequi opinio-
nem *Fulgosij in l. Illud n. 1. de Collat.*
quem legito.

204. In alio etiā cōtrouerti potest de
cisio illius *Ordinationis*, dum deter-
minat, vt æstimatio meliorationū
fieret secundum tempus restitutio-
nis, patet ibi (*ao tempo que elle ouner o
prazo*) in quo *Ordinatio* procedit se-
cundum regulas iuris communis,
*d. l. Domo. ibi (restituendas quantita-
tibus existimatis)* vbi omnes notant
faciendam esse æstimationem se-
cundum tēpus restitutionis, *Bart.
Bald. Cuman. ibi Paul. d. cons. 270.
Roland lib. 1. cons. 28. numer. 13. decisio
Pedamontana Thesauri. 251. Molin.
d. cap. 26. numer. 13. Valasc. d. quest.
25. numer. 28. Molin. disp. 463. versic.
in posteriori. Barbos. d. §. fin. numer. 97.
& sequent. Peregrin. artic. 50. de fidei-*

*commiss. num. 72. Franc. decis. 109.
plures post neguzant. d. membro 4. num.
16. per Valasc. d. nu. 28. & denique
est receptissima sententia; secundū
Menoch. remed. 15. recuper. nu. 557.
nam cū hæc restitutio separet do-
minium de vno, ad alium posses-
sorem, necessario tunc temporis
facienda est æstimatio melioratio-
num, argumento *cap. Dilecti de emp-
tione, ibi tunc valentem.* Sed adhuc
ab hac sententia recedunt aliqui
scribentes, *Marsar. in epitome de fi-
deicommiss. 3. part. quest. 65. Burs.
cons. 11. num. 40. & cons. 71. num. 22.*
quibus videtur assentire *Petra dict. 205
quest. 15. num. 271.* & multis ab his
relatis, *Menoch. de recup. rem. 15. à
n. 558. vsq; 565.* qui late contendūt
æstimationem expensarum non so-
lum secundum tempus restitutio-
nis, sed etiam secundum tempus,
quo factæ fuerunt, faciendam esse,
primo, *per text. in d. l. Domo,* dum iu-
bet, vt arbitrio boni viri meliora-
tiones æstimentur, cōsideratis ædi-
ficiorum ætatibus, in quo videtur
insinuare non solum statum præ-
sentem temporis restitutionis, sed
etiam antiquum temporis, quo fa-
ctæ sunt expensæ attendendū esse.
Secundo, adducunt *textum in cap. 1.
§. Si Vassallus, hic finitur lex Conrra-
di, in vsibus feudorum,* dum generali-
ter constituit, quod si vassallus fece-
rit meliorationes in fundo feuda-
tario, & postea sine filiis decedat,
tenebitur dominus persoluere ex-
pensas, quas consumpsit in melio-
rando*

205
 rando prædicto fundo, in quo aper-
 te declarat æstimationem non esse
 faciendam secundum valorem præ-
 sentem, quo res pretiosior facta est
 tempore restitutionis, sed solum at-
 tendendam esse quantitatem, quæ
 impensa est tempore melioratio-
 num, igitur similiter in emphiteu-
 si resoluendum videtur ducto argu-
 mento à feudatario ad emphiteu-
 tam; Tertio argumentatur *Comen-
 sis in dict. l. Domos, de text. in l. Et in
 totum D. de impens. in rebus dot. al. fact.*
 ubi Paulus Iure Consultus decidit,
 quod quâdo mulier persoluerit ex-
 pensas marito, semper habebitur
 ratio quantitatis consumptæ, quæ
 ratio necessario referenda est ad tẽ-
 pus, quo ipsa quãtitas erogata fuit,
 ergo similiter in emphiteuta resol-
 uendum videtur, facit etiam textus
*in l. Sed an ultro §. 1. D. de negotijs ge-
 stis; l. Si necessarias in principio, D. de
 Pignor. actione leg. 3. §. Sufficit D. de
 contrar. & utilit. act. tutel.* ubi sem-
 per habetur respectus ad expensas
 factas.

206.
 Sed nõ obstantibus, prædictis prior
 sententia receptissima est, & sem-
 per amplectenda ex resolutis supra,
 nam cum verius de iure ostenda-
 mus, non solum quantitatem ex-
 pensarum esse soluendam emphi-
 teutæ, sed etiã omne illud, in quo
 emphiteusis meliorata est, necessa-
 rio fatendum est hanc æstimatio-
 nem taxandam esse, secundum tẽ-
 pus restitutionis, vt communis de-
 ducit ex *d. l. Domos, expensa, vt su-*

pra, & semper sic fuit in praxi ob-
 seruatum vt testatur *Valasc. d. num.
 28. in fine, Garfia d. cap. 24. numer. 3.
 Peregrin. d. artic. 50. num. 73.* Nec
 illa retenta, multũ aduersantur, quæ
 Doctores contrarię opinionis con-
 siderant. Nam ad primum de *d. leg.
 Domos satis*, superque satisfactũ est,
 per ponderationem nostræ cõmu-
 nis sententię, si enim *litera illa, ædi-
 ficijs extantibus æstimatis*, retinere-
 tur, aperte constabat de æstimatio-
 ne facienda solummodo in hoc tẽ-
 pore præsentis restitutionis, si aliam
 emendatiorem, etiam nos coadiu-
 uat, quia verbum, ætatibus, accipi-
 tur pro magnitudine, & amplitu-
 dine ædificiorum, vt cum *Cuiac. 18.
 cap. 38. & 6. cap. 3. observationum*, of-
 tensum est, & cum *insigni Barbosa
 supra num. 94.* quod non ignorauit
 idem *Menoch. dict. remed. 15. num.
 559. & cons. 64. num. 18. lib. 1.* Neq;
 similiter obstabit, *text. in d. §. Si va-
 sallus*, quia plene satisfacit idẽ *Me-
 noch. post alios d. remedio 15. num. 562.*
 text. illum solummodo procedere
 in vassallo meliorante feudum, id-
 que ex speciali regni consuetudi-
 ne, de qua fit mentio in *Rubrica il-
 lius tituli*, quæ consuetudo cum de-
 flectat à regulis iuris cõmunis, ex-
 tendi non potest ad emphyteusim,
 nec ad possessores maioratus, nec
 similes id genus, vt ex *Baro. com. pro-
 bat Decius cons. 483. nu. 21.* Ad ter-
 tium de *l. Et in totum D. de impens.
 in reb. dot. al.* respondendum est cum
Peregrin. d. artic. 50. n. 76. & sequent.
 textum

De vna, & altera quarta deducēda velnō,

textum illum non agere de impensis vtilibus, de quibus tantum nostra versatur quæstio, sed de impensis necessarijs, quæ semper sunt deducendæ, & pereunt domino rei, si ipsa res pereat, etiam si impendēs tempore impensarum sit dominus, vt maritus, emphiteuta, & alij, nā hi si impendant ad rei conseruationem, licet ipsa res pereat, semper deducunt illud, quod expenderunt, & ita intelligitur *text. in dict. l. Et in totum*, maxime, quia si has necessarias impensas non fecissent, rei peremptio eis imputaretur, vt idemet *text. in d. leg. Et in totum probat*, quem intellectum etiam præsentit *Barbos. d. §. fin. nu. 63.* Ad alia iura vltimo loco citata similiter dicendum est ipsa procedere in expensis necessarijs factis in gratiam domini rei, ne ipsa pereat, quo casu semper dominus tenetur persolvere omne illud, quod impensum est, cum

207. sint necessariae, & ipse percipiat fructus ex ipsis rebus, & sic intelliguntur *d. l. Sed an vltro §. 1. D. de negot. gest. & dict. l. necessarias 8. D. de pign. act. & dict. l. 3. §. Sufficit D. de contr. & vtili actione tut. ita Marian. Succin. cons. 26. num. 6. vol. 1. Peregr. d. num. 76. cum quibus prosequere, quæ desiderantur, ad quæ non aduertit Valasc. d. cap. 13. num. 115. dum circa hanc controuersiam remittit lectorem ad scripta per se ipsum *d. quæst. 24. num. 28.* vbi solummodo transit cum communi.*

Omittendum obiter non duxi-

mus, quod quemadmodum filius nominatus tenetur, vel conferre, vel imputare expensas factas in em- 208. phiteusi, ita similiter dominus directus, si emphiteusis iam finita ad ipsum reuertatur, tenetur ipsa melioramenta persolvere hæredibus emphiteutæ expendentis, *iuxta d. l. Domos deleg. 1. leg. Senatus §. Marcellus eodem titul. cap. 1. §. Si vassallus hic finitur lex.* Proinde ne ipse dominus locupletetur cum iactura aliena, *contra regul. locupletari de reg. iuris lib. 6. l. Si me & Titium D. si certum petatur, post Alexand. cons. 162. col. 2. Clar. §. Emphiteusis quæst. 45. Valasc. de iure emphit. quæst. 25. num. 6. & de part. cap. 13. numer. 123. Gamma decis. 229. Caldas de nomin. quæstion. 18. num. 30. & ad §. Sed hæc Instit. de inofficioso num. 77. Menoch. recuperand. remed. 15. nu. 502. Pinel. leg. 2. de rescind. 2. part. cap. 3. num. 7. Molin. disp. 463. versiculo 2. conclusio,* licet pretiū, quo emphiteusis empta fuerit, refundere non cogatur, quia siue vtile dominium esset penes emptorem, siue penes venditorem, finito contractu semper ad dominū erat emphiteusis reuersura, proindeq; dominus ex tali reuersione, nihil de nouo, nec alienum consequitur, ac proinde cessat restitutio pretij, quia non locupletatur cum iactura aliena, *vt bene aduertit. Valasc. d. cap. 13. num. 123.*

Aduertendum etiam est necessarium esse, vt filius nominatus ad emphiteusim, teneatur persolvere melio-

209. melioramenta, hæreditatem paternam adire; nã si abstineat, minime tenebitur illa persolvere, seu conferre, & multo minus imputare, *iuxta leg. penultim. & ultim. D. de Callation. bon.* quod aperte insinuat *Ordinatio nova dict. §. 22.* ibi (*se quis herdar com seus irmãos*), quæ verba aperte se restringunt ad casum, quo filius nominatus velit cum fratribus venire ad hæreditatem paternam; unde, si hæreditatem repudiet, minime obligatur ad solutionem melioramentorum, quia tunc filius venit ad emphyteusim tanquam persona extranea, quæ quidem minime tenetur prædictas expensas persolvere, *iuxta proxime dicta, prout optime resoluit Valascus dict. cap. 13. numer. 122. & 124. Gabriel Pereira, decis. 96. nu. 1. & 4.* Tenebitur tamen pater meliorationes illas in sua tertia computare, ne alias per hanc viam induci valeat aliqua fraus in præiudicium legitimarum filiorum, argumento *leg. Seius, & Augerius 27. D. ad leg. Falcid.* unde, si contingat quod pater nominans filium, qui se abstinit, vel extraneum, iam suam tertiam habuisset consumptam, vel dotatam, tunc tam filius, quam extraneus tenebuntur refundere pretium meliorationum, *iuxta terminos suprapositos, de quo consulendus est, Valascus dict. loco cap. 22.* si autem pater emisset emphyteusim, licet filius abstineat tenebitur ad pretium si excedat legitimam

iuxta dict. Ordinationem §. 3. de quo late Pereira de Castro dict. decis. 96. num. 5. & 6.

210. Declaranda tamen est hæc nostra tertia limitatio, ne procedat in aliquibus meliorationibus modicis, & parvæ cõsiderationis, quia hæc non attenduntur, *iuxta illud vulgare de minimis nõ curat prætor, leg. Scio, iuxta vulgarem allegationem de restit. in integrum, & ita etiam infimili probat textus in l. Omnino, D. de impensis in rebus dotalibus, Constat ex eadem Ordinatio dict. §. 22, ibi (*isto não se entenderà em algũas benfeitorias pequenas*) quia modica resectio pertinet etiam ad usum fructuarium, *iuxta textum optimum in leg. Hactenus ad finem, D. de Usufruct. optime Molin. de primogen. lib. 1. cap. 27. à num. 8. Pinel. leg. 1. de bonis maternis 2. part. num. 72. & in terminis, loquendo de expensis, Valascus dict. cap. 13. num. 117. & de iure emphyteut. quæstion. 25. num. 12. & sequentibus, Caldas dict. §. Sed hæc à num. 83. & dict. quæstion. 18. num. 34. & 40. post Grammat. decis. 334. num. 4. Iterum Valasc. cons. 111. à numer. 10. Caldas de extinctione cap. 10. numer. 50. & tractat. de emptione, cap. 27. à num. 25. Molin. disput. 463. versiculo illud, Brito ad Rubricam de Locato 2. parte §. 3. num. 37. quæ autem dicatur modica, vel magna expensa; arbitrio iudicis relinquendum est glossa verbo, pertinere, in dict. leg. Hactenus, ubi Allic. & Angel. gloss. verbo, modicas, in d. leg.**

De vna, & altera quarta deducēda velnō,

Omnino vbi Bartol. numer. 3. Rebell. lib. 13. question. 2. numer. 2. Pinel. leg. 1. part. 2. Cod. bon. matern. num. 72. Molin. de primogenit. lib. 1. cap. 27. num. 6. Garfia de expensis cap. 11. à numer. 16. Curt. iun. cons. 278. à numer. 26. Caldas dict. question. 18. num. 47. & dict. §. Sed hac num. 86. Valascus de iure emphiteut. question. 25. numer. 13. Menoch. casu 215. ad finem, Barbos. leg. Diuortio §. final. parte prima numer. 36. Molina disputation. 463. versiculo dubium vero.

211. Secundo declaranda est nostra prædicta tertia limitatio, ne procedat in illis expensis, quas emphiteuta de iure Communi facere tenetur absque alia conuentione, vt exprimit *Ordinatio dict. §. 22. in fine* ibi (*nem em algūas outras, que o nomeante de necessidade, conforme a direito sem outra conuenção das partes, nem condição posta no contracto, emphiteutico he obrigado fazer*) circa, quæ verba dubitari potest, quæ nam sint hæc melioramenta, quæ emphiteuta de necessitate iuris facere tenetur absque partium conuentione, hæc enim cum descendant ex necessitate legis, nec veniant à filio imputandæ, nec à domino, si emphiteusis ad illum reuertatur sunt soluēde, sed ad rem. Et videtur, quod illa sint hæc, refectio domus, putei, & fossarum reparatio, vias reficere, vel similia, tam ad sui vtilitatem, quam etiam fructuum colligendorum causa;

201. Nec has omnes expensas emphiteuta de suo facere tenetur, vel similes, ad quas forsan ex lege consuetudinaria, vel statuto particulari obligatur, vt optime profequitur Valascus de iure emphiteutico, question. 26. numer. 4. & §. Rebell. supra numer. 7. vbi cum Pinel. in l. 1. Cod. de bon. matern. part. 2. num. 70. & cum Paulo Castrensi, quem refert latius profequitur, & cōfirmatur ex traditis per Cuman. consilio 75. ad finem, quem refert ad intentum Barbos. dict. numer. 36. & corroboratur ex eo, quia natura contractus emphiteutici ea est, vt emphiteuta reddat rem meliorem, vt probatur ex *Authent. qui rem C. de sacrosanct. eccles. & leg. final, Cod. de iure emphiteut. cap. potuit de Locato*, vnde qui deteriolem reddit emphyteusim incidit in commissum, iuxta iura modo citata, quasi efficiatur indignus; vnde merito Doctores resoluunt emphyteusim diriuari à verbo emponemata Græco, id est meliorationes, quasi sit contractus meliorationis, glossa in *Authentica de non alien. §. Scire autem Collatione secunda, verbo meliorationum. glossa in §. Adeo Institut. locati Alexand. consil. 117. numer. 12. lib. 4. Valascus de iure emphiteutico question. 2. numer. 2. Fulgos. cons. 9. ad finem, Cremens. leg. 2. Cod. de rescindend. num. 35. insignis præceptor Brito ad cap. Potuit in principio num. 1. Caldas dict. question. 18. numer. 39. & dict. §. Sed hac num. 82. cum quo*

quo profequere alia exempla modicarum expensarum ibi à num. 84. & ad dict. quæst. 18. num. 41. & sequentibus, ita Gamma decis. 22. Pinel. dict. cap. 3. num. 9. Molin. disput. 463. versic. illud.

Pro complemento huius nostre limitationis, hic subijcere curauimus quæstionem frequentem in materia, vtrū meliorationes, quas emphiteuta ex lege conuentionis facere tenetur, veniant à filio imputandæ, in legitimam, vel à domino soluendæ, si ad ipsum emphiteusis deuoluatur? in qua quæstione, cõmunis, & vera resolutio est, quod si in instrumento emphiteutico sit expressum, vt emphiteuta teneatur talia melioramenta facere, & finita emphiteusi ipsa ad dominum pertineat, nullo modo soluendæ sunt à domino, sed libera domino cedent, vt tenet Iason. in leg. 2. Cod. iure emphiteutico num. 18. quia huiusmodi pactum, & obligatio subit partem pensionis, argumento textus in leg. Fundi partem D. de contrahend. empt. facit leg. 24. titul. 8. part. 5. Nec habere cõtradictorem testatur Valascus de iure emphiteut. quæstione 25. num. 18. Gamma decis. 333. numer. 3. Molina disputat. 63. num. 1. Brito ad Rubricã de Locato 2. parte §. 3. numer. 36. qui omnes fatentur originalem authorem huius sententiæ fuisse Bartolum in leg. Iubemus, §. Sane o secundo num. 1. Cod. sacrosanct. eccles. & in praxi seruantur, quia conuentiones ad vnguem

obseruandæ sunt, maxime in hac materia emphiteutica, in qua specialiter conuenta iubentur obseruari, leg. 2. Cod. de iure emphiteutico; Si autem ad filium perueniat emphiteusis sic meliorata, distinguendum est inter casum quo expensæ factæ ex lege conuentionis sint cõsiderabiles, & magnæ, an vero modicæ, & parui valoris, ita vt primo casu teneatur filius imputare, in secundo non, vt deducitur ex prædicta Ordinatione dict. titul. 97. §. 22. ad finem, & ex Doctoribus supracitatis maxime Brito dict. num. 36. ad finem.

Vertitur tamen controuersia inter Doctores, in eo casu, quando inter dominum, & emphiteutam cõuentum fuerit, vt res meliorata libere reuertatur ad dominum, vtrū pretium melioramentorum soluendum sit emphiteutæ? affirmant aliqui, quia nõ ita interpretanda sunt verba illa generalia. vt emphiteuta amittat æstimationem meliorationum, sed non potest illa tollere, quia in dubio id præsumitur, vt probat Iason. leg. 2. Cod. iure emphiteut. num. 33. & omnis interpretatio sumenda est, per quam euertatur donatio iuxta leg. Campanus D. operat. lib. leg. Cum de indebito. D. de probat. Menoch. casu 88. & lib. 3. præsumption. 31. Mascardus conclus. 555. Mantica de contr. lib. 13. titul. 9. Mendocã de pact. lib. 1. cap. 4. à nu. 48. Cuiac. lib. 21. obseru. cap. 26. Barbl. Quis adoris de solut. matr. n. 17.

De vna, & altera quarta deducēda velnō,

Faber. de coniect. lib. 18. c. 20. Peregr. tom. 1. cons. 67. num. 3. & cons. 81. à numer. 23. & pro hac parte vidisse iudicatum aliquando testatur Valasc. dict. quæstion. 5. numer. 19. ad finem. quæ sententia sequenda est ex his, quæ tradit ipse dict. numer. 19. quando solummodo in conuentione, dictum fuerit, quod finita emphiteusi, res libere ad dominium reuertatur, sequitur Molina disputat. 463. num. 1. post medium, Rebello lib. 13. quæst. 2. Brito d. num. 36. Si autem adiectum fuerit, quod res cum melioramentis suis, libere finita emphiteusi ad dominum reuertatur, contraria sententia, quod dominus illa persolvere minime teneatur verior apparet, ex ipsis verbis conuentionis, quæ aliter verificari nequeunt, & ideo libera melioramēta domino cōceduntur, ita ex doctrina Bart. ad l. Iubemus §. Sane a 2. Cod. de sacrosanct. nu. 1. tradit Afflict. in cap. 1. §. Si vassallus hic finitur lex Conradi num. 12. Pinet. l. 2. Cod. de Rescindend. part. 2. num. 2. Menoch. recuper. remed. 15. numer. 502. Valasc. dict. num. 19. Cald. dict. quæst. 18. num. 51. & dict. §. Sed hæc 2. part. num. 88. Molin. dict. disputat. 463. numer. 1. post medium in quo sensu accipiendæ sunt sententiæ relatæ à Valasc. dict. numer. 19. in fine Gamma dict. decis. 333. numer. 4. Rebello d. quæst. 2. num. 3. Brito dict. num. 36.

Quæ omnia hucusque resoluta rectè procedunt in emphiteusi no-

minationis, & in alia, quæ dicitur de pacto, & prouidentia, in emphiteuti autem perpetua quales sunt à cōmuniter accidentibus, illæ, quæ à regibus antiquitus fuere concessæ, & similia, vulgo, (Regengos) regula firmanda est affirmatiua, quod semper, & in omni casu veniunt imputandæ in legitimā, licet enim scriptura emphiteutica non appareat, in his tamen Rex, vel donatarij coronæ habent intentionem ab antiquo fundatam recipiendo certam pēsionem à cultoribus terrarum, & vnusquisque locus, seu pagus, habet particularem librum censualem, vulgo, foral, in quo omnia bona scripta reperiuntur, quæ ad coronam Regiam spectant, & insimul particulares pensiones, quæ ex illis Regi, vel Donatarijs soluuntur sunt descriptæ, quod mādato inuictissimi Regis Emmanuelis Factum legimus; hæc enim bona, licet vulgato sermone emphiteusis nominentur, tamen magis bonorum allodialium naturā imitantur, iuxta textum in leg. Fundi patrimoniales, & in leg. Possessores, & in leg. vltim. Cod. de fund. patrimon. lib. 10. optime Valascus de iure emphiteutico quæstione 3. num. 1. Castillo de Usufruct. cap. 75. numer. 28. quæ diuiduntur in partes distinctas, & separatas, sicut allodialia, pensio augeri non potest, communicantur inter virum, & vxorem inter filios pro æqualibus portionibus diuiduntur, diuisa etiam inter se

ter se pensione pro rata, & parentes ex illis suam tertiam deducunt, libereque de huiusmodi bonis disponunt absque vlllo metu cōmissi, solummodo enim obligantur familiae inter se, vnum, vel quotannis, vel detriennio in trienniū eligere, qui diuisas partes pensionum à singulis de familia exigat, vt integram domino soluat, dominus enim non tenetur à singulis diuisam pensionem colligere, sed tantum ab illo collectore electo integram postulare, qui vulgo dicitur, Cabeceiro, iste tamen suo anno, vel triennio finito alium de eadem familia ad illud onus pro turno coram iudice eligit, sic vicissim hoc onus subire coguntur, in quo videntur hæc bona adhuc naturā perpetuæ emphiteusis retinere, quæ saltem per æstimationē inter omnes filios, & hæredes diuiditur electo vno qui tanquam caput familiae dicatur, *iuxta Ord. lib. 4. tit. 96. §. 23.* & seruetur fere in toto regno, vbi huiusmodi bona reperiuntur, in quo semper attendenda est regionis cōsuetudo, vtrū sit hæc, vel illa, prout in terminis recte aduertit *Caldas de nomini question. 22. numer. 1.*

Vnde aduerte, quod licet *Val. cons. 53. tom. 1. nu. 3.* dicat se vidisse iudicatum etiam in his bonis, de quibus loquimur, scilicet, Regengos, faciendam esse incapacitationē secundum formam *Ordin. d. §. 23.* ita vt vnus ex hæredibus tota bona

percipiat soluendo æstimationem alijs suarum portionum, & iste sic incapacitatus soluat totam pensionem domino, tamen ego semper vidi praticari in prouincia interamnensi, & transmontana, vbi plura bona huius naturæ reperiuntur, vt filij, & hæredes illa diuidant libere, sine aliqua contradictione, vel de iure, vel de facto, idque generali consuetudine obseruatur, & solum cohæredes, & omnes de familia, qui bona possident, vnum cogunt, vel singulis annis, vel de trienio in triennium, vt minutas partes pensionis à singulis re colligat, vt domino integrā persoluat, ne alias dominus directus cogatur adeo minutas colligere pensiones a singulis, & plus in commodi, quā utilitatis exinde resultare posset, vt in simili considerat Iureconsultus *in leg. Plane 3. D. famil. ercisc. leg. 3. D. de alim. & cibis*, ac proinde in hoc, quod detur vnus qui totam pensionem domino restituat, adhuc videtur haberi respectus ad dispositionem *Ordinat. dict. §. 23.* in reliquis vero bonorum patrimonialium naturam sequuntur, vt quotidie obseruatur, & ideo merito tanquam bona libera, & alienabilia imputantur, *dict. leg. Omnimodo, §. Imputari Cod. inofficioso, Nec Ordinationis* dispositio in illis obseruatur ex inueterata consuetudine illarum regionum, quæ legē regiam vincere posse negandum non est, ex vulgari *l. De quibus, D. de*

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

legib. cap. fin. de Consuetud. vbi post Ro-
chum Fernandes de Otero, select. c. 1.
Soares de legibus lib. 7. cap. 8. & sequē-
tibus, Mascard. conclusione 423. Va-
lasc. cons. 162. à nu. 9. Sayrus in clau-
regia lib. 3. cap. 11. num. 4. Sanches
lib. 7. de matr. disp. 80. num. 1.

216. Sunt etiā plures alij emphiteu-
tici contractus ex bonis regalibus
in perpetuum concessi, pro se, &
quibuscunque hæredibus, iuxta for-
mam Ordin. dict. §. 23. & 24. vbi fit
mentio, de illis, qui concedunt pro
hæredibus, & de illis, qui pro filijs,
& descendētibus, ita vt, qui pro hæ-
redibus, sit hæreditaria, alia vero
non, Cald. d. quæst. 22. num. 21. &
per totum, & quæst. 23. Itaque quā-
do emphiteusis concessa est in per-
petuum, pro se, & hæredibus fit in
capitatio in vno quādo plures exi-
stunt, in quem omnes, vel maior
pars consentit, iste vero sic electus
soluit reliquis partes suas hæredita-
rias, iuxta æstimationem emphi-
teusis d. §. 23. Vnde non potest in
dubium reuocari, quod hæc em-
phiteusis, cum saltem per æstima-
tionem diuidatur, debeat in legiti-
mam filiorum imputari, iuxta d. §.
Imputari, vbi in terminis sic resol-
uit Baldus, quem sequitur Caldas de
nominat. quæst. 20. num. 18. Valascus
d. cap. 13. num. 135. idem Bartol. l. 1.
§. Nec Castrense de Collat. bon. num. 4.
Iason. l. pen. C. de Collationibus, Ripa
l. In quartam n. 177. Val. de iure em-
phit. q. 46. Ægid. l. Ex hoc iure tom. 1.
cap. fin. n. 64. qui neminem citat.

217. Controuertunt tamen Doctores
nostri an dispositio illius Ordi-
nationis, procedat secundum iuris
ciuilis censuram, vel illi sit contra-
ria, dum iubet, vt emphiteusis nō
in partes distinctas, sed per æstima-
tionem diuidatur, in quo dubio cō-
munis Doctorum sententia tenet
de iure Ciuili, emphiteusim esse
diuiduā per partes, sic probant om-
nes per textum in leg. Item prædia 13.
D. familiae ercisc. dū constituit præ-
dia emphiteutica venire ad iudiciū
diuisorium, sicut cætera bona, in l.
Item videndum §. fin. D. de pet. hered.
tradit originaliter Bartol. in d. §. fin.
Bald. in d. l. Item prædia, Succin. iu-
nior in repet. l. Qui Romæ §. Duo fra-
tres D. de verb. Iason. l. fin. Cod. iure
emphit. nu. 114. Galleaula in l. Gallus,
§. Quidam recte, de lib. & posthum. vbi
Rubeus num. 14. Ripa d. l. qui Roma-
nu. 86. Valasc. de iure emphit. quæst.
88. num. 12. & cons. 53. à principio, &
de partitionibus cap. 25. à principio, &
à num. 1. Molin. de iustitia disp. 460.
à principio, Cabedo 1. part. decis. 107.
Caldas de extinction. emphit. cap. 8. nu.
14. & de nominatione quæst. 24. vbi
plures alios citat, qui omnes respō-
dent ad text. in l. Comuni diuidun-
do 7. D. comun. diuid. dum Vlpianus
ibi prohibet diuisionem per par-
tes, vt procedat solūmodo in fun-
do vectigali, in quo aliud constitue-
re Iureconsulti; nam similiter feu-
da per regiones diuiduntur inter
hæredes, iuxta textum in cap. 1. §.
Præterea ducatus, de prohibita feudi
alienat.

alienat. per Feder. notat Camillus Borrel. in summa decis. titul. 40. à principio, dummodo non habeant dignitatem annexam, d. §. Præterea. Borrel. titul. 34. n. 231. Cald. d. cap. 8. n. 8. cum ergo frequentissimum sit argumentum in iure de feudo ad emphyteusim, vel è contra, quemadmodum feuda diuidi possunt, ita similiter emphyteusis, vt communis omniū, quos supra citauimus contendit; vnde concludunt *Ordinationem* prædictam esse contrariam iuris communis dispositioni.

Sed à prædicta receptissima sententia merito recedit Cald. de extinctione. cap. 8. num. 17. probans secundum iuris communis censuram emphyteusim per partes diuidi non posse, sed solum per estimationem, vt disponit *Ordinatio d. §. 23.* quæ in hoc cõformatur cū dispositione iuris Ciuilis. Primo hæc sententia confirmatur ex d. l. *Communi 7. D. com. diuid.* vbi Iureconsultus non patitur, vt fundus vectigalis in partes diuidatur, sed solum per estimationem, ne alias sequatur inconueniens, vt dominus cogatur suas pensiones diuisas, & minutas recipere contra reg. d. l. 3. *D. fam. ercisc. l. Tutor §. Lucius D. de vsuris*, nec responsio communis admittenda est, dū specialitatem quo ad hoc considerat in fundo vectigali, vt patet ex d. leg. Item prædia ibi (item prædia, quæ nostri patrimonij sunt, sed & vectigalia, vel superficiaria) probat ergo Vlpianus prædia vectigalia, sicut em-

phiteutica æqualiter venire ad iudicium; Vnde communis aperte confunditur, nec etiã admittenda est cogitatio Cabed. d. decis. 107. nu. fin. du tentat Vlpianum in d. l. *Communi 7. D. communi diuidendo*, non importare decisionem, sed solum consilium, quod obligationem nõ inducit, iuxta leg. *Cum pater §. Rogo D. legatis 2.* & notata ad l. *Titio centum in principio D. de cond. & demonstr. cap. Cum olim. de arbitr. Costa §. Si arbitratulim. 11. num. 4. Pelæes de maior. 1. part. quaest. 50. num. 5. Gonçal. reg. 8. Cancellar. gloss. 46. & 47. Sanches lib. 1. de matrimonio disp. 34. num. 24.* quod consilium sequuti sunt legislatores nostri d. §. 23. quia reijcitur ex tenore responsi Iureconsulti, dū ipse decisive constituit prædia vectigalia diuidi non posse per regiones, ne sequatur pensionis cõfusio; vnde hanc sententiam quod de iure Communi diuidi nõ possit emphyteusis per regiones, defendit *Caldas num. 17.* quæ opinio iam fuit demente *Accursij in d. l. Communi, verbo, confunderetur, Alexand. conf. 7. num. 6. lib. 5.* & secutus est præceptor insignis *Veiga ad titulum de verborum nu. 155.* & est verissima sententia, quæ confirmatur ex eo, quia quotiescunque aliqua res commode per partes diuidi non potest inter hæredes, vni assignatur, reliquis vero soluitur sua portio in pecunia, vt probatur ex l. 3. *D. finium regund. §. Si familiae Instit. de officio iud. post Decium Consilio 449. nu. 3. Afflictis,*

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

in d. §. Præterea nu. 15. Molin. lib. 1. de primog. cap. 11. n. 29. Nec contra hanc resolutionem obstat *d. l. Item prædia*, quia si recte aduertas, text. ille non decidit prædia vectigalia, seu emphyteuticaria diuidi per partes, & regiones distinctas, sed tantū venire in iudicium familiæ exerciscūdæ, ac proinde interpretādus est, vt veniant prædia diuidenda per æstimationē, vt probat Vlpianus *in d. l. Communi 7. D. Communi diuidundo*, vnde dum *Ordinat. dict. §. 23.* iubet vt emphyteusis adiudicetur vniqui alijs portiones per æstimationē persoluat, sequuta est sententiā *Accursij, & sensum d. l. Communi, Alexand. & alios quos supracitauimus.*

Obiter tamen aduertēdum duximus, quod licet *l. Regia d. loco* determinet hæreditariam, seu perpetuam emphyteusim, esse incapitandam in vno ex hæredibus, & ita seruetur in pluribus regionibus, tamē in regione interamnensi, & transmontana de consuetudine minime obseruatur talis incapitatio, nec diuisio per æstimationem, sed potius filij successores, & hæredes libere emphyteusim diuidunt per partes distinctas, & separatas inter se, & in hoc solūmodo conueniunt, quod quotānis, vel de triēnio in triēniū eligatur vnus collector pētionum, qui ab alijs cohæredibus minutas recipit, & domino integram persoluit, in quo attende semper ad consuetudinem, ne fallaris, quia semota consuetudine legitimè præ-

cripta, & obseruata, semper erit obseruanda dispositio Iuris Communis, de qua supra, & *Ordinationis d. §. 23.* & de simili cōsuetudine vide *Gamma decis. 78. Caldas dict. 4. part. cap. 8. num. 18. Rebello de obligat. iust. part. 2. lib. 13. quæst. 7. in fine.* Vnde cum consuetudinis prætextu bona illa emphyteutica redacta sint ad naturam bonorū allodialium, semper erunt imputanda, *iuxta d. l. Omnimodo §. Imputari C. in officioso*, vbi notat *Bald. & sequitur Caldas de Nominat. quæst. 22. num. 18. Bart. dict. §. Nec Castrense num. 4. Valasc. de iure emphyteut. quæst. 46. colum. 2.* & supra resoluimus. Quæ circa emphyteuses dicta sint satis.

Subsequenter etiam de imputatione feudorum agere cogimur, licet in nostra Lusitania, imò in tota Hispania non sint in vsu, attamen vt nihil intactatum relinquamus, breuiter reassumendo Doctorum scripta sic distinguēdum credimus, vel feudum est hæreditariū, vel est de pacto, & prouidentia, vel est mixtum, quale autem dicatur hæreditarium, & quale de pacto, & prouidentia vide præter, *Feudistas Clar. §. Feudum quæst. 9. Fachin. lib. 7. controuers. cap. 3. Mant. de tacit. & ambig. lib. 23. titul. 3. à numer. 29. Valasc. de iure emphyteut. quæst. 50. n. 4. Castilh. tom. 3. contr. cap. 19. numer. 224. Robles de representat. lib. 3. cap. 18. à principio, Peregrin. tom. 1. consil. 22. 2. à num. 9. & consil. 8. nu. 25.* ita vt quando feudum fuerit hæreditariū
sit filio

semper, & indistincte imputandum sit filio in legitimam, siue sit nouū, siue antiquum, Ratio illa est, quia vt filius feudum hæreditarium capere possit necessario debet patris hæreditatem adire, quia requiritur qualitas hæredis, vt resoluunt communiter Doctores ad l. *Omnimodo*. §. *Imputari* C. in officioso testamento maxime, Bald. & Salycet, Cuman. ad l. *Si patroni* D. ad Trebellian. Ruin. d. l. *In quartam* D. ad legem Falcidiam n. 24. & ibi Ripa num. 177. Caesar. num. 488. Fabian. in Authent. nouissima Cod. in officioso num. 104. Corras. ad l. *Filium quem habentem* Cod. de famil. exercisc. num. 94. Iason. in l. *Quoniam nouella* num. 9. Cod. in officioso Crassus, §. *Legitima quest.* 21. num. 3. Roland. cons. 67. num. 24. lib. 2. Clar. §. *Feudum* quest. 46. Valasc. de iure emphit. quest. 46. Peregrin. de fideicom. artic. 36. num. 54. Mangil. de imputatione quest. 36. à num. 40. Menchac. success. §. 30. à num. 234. Fachin. lib. 4. controu. cap. 23. Martia de success. legili part. 1. quest. 25. articulo ult. num. 26. Nam cum feudum hoc iure hæreditario capiatur semper censetur profectitium, ac proinde imputandum d. §. *Imputari*, maxime quia accepta iure hæreditario in quartam imputanda sunt l. *In quartam*, D. ad l. *Falcidiam*, leg. *Quoniam nouella* C. in officioso testamento. Vltimo, quia feudum illud hæreditarium, si patet agnoscere nollet filio nõ acquirereur, iuxta leg. *Quia autem*. §. 1. D. *quæ in fraudem cred.* §. *Sed neque inst.*

de authorit. tut. ergo cum pater illud acquisiisset, iam censetur profecti ab eius patrimonio, ac proinde regulari debet sicut quæcunq; alia bona paterna, quæ in legitimam imputantur.

In secundo vero casu, quando feudum fuerit de pacto, & prouidentia, scilicet pro se, & liberis, tunc facienda est maxima differentia inter feudum nouum, & antiquum, nam feudum etiam de pacto, & prouidentia nouum imputandum, sicut cætera bona, tenet Gullelm. de Cunes. Bald. Salyc. n. 2. in d. §. *Imputari* Alex. in d. l. *Si patroni* num. 5. & 6. & cons. 29. num. 4. lib. 5. Curt. Iunior de feudis part. 4. quest. penult. in prima regula, Ripa dict. l. *In quartam* num. 179. Valasc. & Clar. dict. quest. 46. num. 2. Menchac. d. §. 30. n. 235. Crass. §. *legitima quest.* 21. num. 3. & ult. Sud. decis. 235. num. 3. Caesar supra numer. 461. Vincent. de Franquis decis. 369. Martia de successione legali quest. 25. artic. ultim. nu. 26. Mang. d. quest. 36. num. 21. & quæ Cald. 4. part. cap. 20. num. 1. qui omnes mouentur cum Bart. in l. 1. §. *Nec Castrense* num. 6. D. de Collat. bon. Caesar d. l. *In quartam* num. 351. Martia de success. leg. i. part. cap. 25. artic. ultim. num. 27. quod pater acquisiuit prædictum feudum, vt pater, & ita illud vendere, & alienare in præiudiciū liberorum poterit late Cald. d. cap. 20. num. 15. Surd. d. decis. 235. nu. 3. vbi plures ex feudistis citat, quia illud, quod liberis obuenit ex acquisitione

84 De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

quisitione paterna, profectitium cē-
setur, argumento l. *Sed si plures* §. *In*
arrogato de Vulgari; vnde per conse-
quens necessarium in illo habet lo-
cum regula, d. l. *Omnimodo* §. *Impu-*
rari Cod. inoffioso, vt in terminis te-
net *Cagnolus in d. l. In quartam num.*
316. Nicolaus Intringuiolus de feudis
quæst. 51, num. 135. quem refert, &
sequitur, *Mangil. supra num. 28.* &
à num. 51. & reliqui omnes supraci-
tati, *Pinel. leg. 1. Cod. bonis maternis*
part. 3. numer. 98. Gosadin. cons. 25.
num. 19.

In Contrariū tamen facit, quod
legitima debet deduci de bonis pa-
ternis, vt probatur ex l. *Scimus* §. *Re-*
pletionem C. inoffioso testamento; Sed
feudum non computatur inter bo-
na paterna, quia pater non potest
disponere circa feudi successione,
eius enim dispositio tota pendet à
domini concessione, qui eo ipso
quod feudum patri concedit pro
se, & filijs, statim filijs prouidere in-
tendit, vt probatur ex text. in cap. 1.
de successione feudi, cap. *Si Capitanei* o
2. de successione feudi facit l. *Si arrogator*
§. 1. *D. de adoptionibus*, text. melior
in l. *Unum ex familia* §. *Si de Falci-*
dia D. leg. 2. notat in terminis *Izer-*
nia in d. cap. 1. de successione feudi, &
in cap. 1. §. *Prætere a ducatus de prohi-*
bita feudi alien. per Federicum num. 38.
Berous consil. 113. num. 19. Ang. in
l. Si patroni D. ad Trebellian. Corras.
in d. l. Filium quem habentem num. 94.
Peregrin. tom. 1. consil. 14. à num. 6.
ergo imputandum non est, nun-

quam enim tāquam profectitium
potest confiderari, quia vt supradi-
ximus, non à patre, sed à domino in
filios diriuatur, ergo non potest re-
putari profectitium, vt imputetur,
quia si profectitium diceretur, non
posset feudum filius acceptare, re-
pudiando paternam hæreditatem,
cum contrarium probet text. in cap.
1. *an agnatus, vel filius defuncti*, vbi
comunis sententia, *Bald. Auarot.*
Præpos. Molin. lib. 1. cap. 8. numer. 5.
Menoch. lib. 4. præf. 101. nu. 52. Pere-
grin. de fideic. artic. 32. nu. 12. & tom.
1. consil. 11. num. 5. Caldas de potestate
eligend. cap. 17. à n. 26. Couar. 2. var.
cap. 18. num. 4. Valasc. de iure emphit.
quæst. 44. numer. 2. Scaccia de iudicijs
lib. 2. cap. 9. numer. 1515. & sequenti.
Robles lib. 3. de represent. cap. 18. à n.
12. & hanc sententiā per hæc fun-
damenta tenent post supracitatos
Castrensis in d. l. Si patroni Angel. in
§. Optime in Augentico de Nupcijs
collation. 4. cum gloss. 1. ibi Alexand.
consil. 89. num. 5. volumine quarto, &
acerrime defendit Fachin. d. lib. 4. cap.
23. conclusione quarta, & lib. 7. cap. 48.
per totum ex cuius fundamentis in
rigore disputationis hæc pars susti-
neri potest.

Sed quia prior sententia absque
dubio communis est, & principijs
iuris non parum consentanea à no-
bis amplectenda est. Neque obstat
rationes *Fachinei*, & aliorum, quos
retulimus, quia ad primam respon-
demus verum esse patrē post mor-
tem non posse immutare naturam
successio-

successionis feudi, ut probatur ex d. cap. 1. de successione feudi Borrellus in summa titul. 34. num. 211. Molina de primogen. lib. 1. cap. 8. nu. 20. Sigismundus Scacia lib. 2. de iud. cap. 9. n. 1458. Sed negamus sequellam, videlicet; ergo non est imputandum feudum nouum, quia sufficit ut pater illud alienare possit, ad effectum, ut imputationi subiiciatur, iuxta d. §. Imputari ibi (quod talis sit militia, ut vendatur,) maxime, cum regula fit, attenda iuris censura idem esse expresse dare, vel non adimere cum posset, l. Conficiuntur D. de iure Codicill. l. 1. §. Sciendum D. leg. 3. cum ergo pater posset, vel feudum non acceptare, vel post acquisitum alienare, merito filius ipsius contemplatione acquisisse dicitur, licet per dominicam concessionem, quod sufficit, ut veniat imputandum, iuxta communem sententiam, de qua supra Rip. Clar. dictis locis. Mangil. d. quest. 32. num. 32. Ad secundam obiectionem satisficit dicendo, quod licet vere, & proprie feudum non consideretur profectitium, sicut cetera bona, tamen cum possit alienari per patrem, iudicatur tanquam profectitium quoad effectum imputationis.

In secundo membro distinctionis, scilicet quando feudum fuerit antiquum de pacto, & prouidentia, pro regula constituunt omnes minime imputari, quia ea, quae filius habere potest etiam si restator non relinquat, non imputantur in legi-

timam, iuxta leg. In quartam D. ad legem Falcidiam, l. Scimus §. Repletionem C. inofficioso, sed filius licet pater non reliquisset, habiturus erat feudum antiquum de pacto, & prouidentia iuxta l. Unum ex familia §. Si de Falcidia D. de legat. 2. l. Item eorum §. Si decuriones. D. quod cuiusq; vniuersitatis nomine c. 1. de success. feudi igitur. Author huius communissimae sententiae fuit Angelus in d. §. Optime, & in d. l. Si patroni, ubi sic pro regula constituit, sequuntur Paulus, & Cuman. d. l. Si patroni Alex. consil. 29. à n. 3. lib. 5. Ruin. ad d. l. In quartam nu. 23. & ibi Ripa n. 179. Corras. d. l. filium, quae habentem nu. 94. Clar. d. quest. 46. n. 2. Val. d. quest. 46. col. 2. Ne enchac. d. §. 30. n. 237. Crassus §. Legitima quest. 21. num. 3. Vincent. de Franchis decis. 368. n. 4. Roland. cons. 71. n. 58. Volumine 2. Cesar ad d. l. In quartam nu. 460. & 351. Mangil. q. 36. à nu. 35. Fachin. dict. lib. 4. cap. 23. versic. tertia conclusio, cum pluribus alijs, quos nominatim referunt, quibus addo Peregr. de fideicommiss. artio. 36. n. 188. In tertio membro circa feudum mixtum, dicendum est cum Surdo decis. 235. Crasso §. Legitima quest. 21. nu. 3. Anton. Cucus tract. de legitima §. 225. Ex substantia nu. 3. Pratis de interpr. ult. vol. lib. 3. interpret. 3. dub. 5. sol. 6. n. 17. quid hoc feudum imputandum est, & dicitur prouenire ex substantia patris, iuxta regulam d. §. Imputari ubi Bald. num. 3. post Bartol. d. §. Nec Castrense, & Iudicatum restatur Surd. d. loco cum quo proseguere.

Sequitur

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

Sequitur nunc quotidiana quæ-
stio de maioratu, utrū sit imputan-
dus in legitimam nec ne? in qua
quæstione resoluendum est, maio-
ratum non imputari, sed posse fi-
lium maiorem, ultra maioratum, le-
gitimam ex alijs bonis deducere.
Probat ex eo, quia maioratus à
226. ab immediato possessore l. 3. *D. de
interdictis, & relegat. l. Cum ita §. In
fideicommissis D. de legatis 2. textus ad
hoc maxime comendatus in l. Unū
ex familia §. Si de Falcid. D. de legat.
2. plures supra, & ideo in maiora-
tu succeditur iure sanguinis, & non
hæreditario, vt resoluunt omnes ad
cap. Licet, de voto, & in l. Cohæredi §. Cū
filia D. de vulgari, & late diximus in
tract. de representatione. Nec ad suc-
cessionē maioratus requiritur qua-
litas hæredis, vt optime resoluunt
Bart. in l. Ut iurisiurandi §. Si liberi
num. 4. *D. de operis libert. per textum in
l. Si operarum 29. D. de operis libertorū,
resoluit eleganter Molina lib. 1. de pri-
mogenijs cap. 8. num. 2. & sequentibus,
Castillo tom. 3. cap. 19. num. 100. Gam.
decis. 174. à num. 15. Laral. Si quis à
liberis §. Idem rescripsit nu. 136. Ma-
tengo l. 6. titul. 7. glos. 3. nu. 17. Mol.
disput. 636. num. 6. Costa, & alij, de
quibus Castillo, vbi proxime, & hanc
resolutionem negatiuam, nemine
citato, scribit Menchac. de creat. §.
30. num. 237. ad finem, Fachin. d. lib.
4. cap. 23. in principio, vbi citat Panor-
mit. consil. 12. numer. 3. Guidon. decis.
476. Tiraquel. de primogen. quæst. 5.**

sed melius allegasset. quæst. 51. vbi
in terminis resoluit, post Bald. &
Rom. in Authent. Ex testamento Cod.
inofficioso testamento, Curtius senior
cons. 69. Guillelm. Benedictus in repeti-
tione cap. Raynutius, verbo, in eodem te-
stamento relinquens, o 1. numer. 144.
Cæzar d. leg. In quartam, num. 321.
Deinde cōprobatur, quia nō potest
imputari in legitimam illud, quod
non prouenit ex propria substātia,
& patrimonio paterno, iuxta d. leg.
Scimus §. Repletionem C. inofficioso.
Nec in primogenio succedit filius,
vt hæres patris, sed vt primogeni-
tus, argumento d. l. Si operar. iud. D.
de operis lib. Bart. d. §. Liberi à num.
4. Bald. d. cap. 1. de success. feudi nu.
4. Molina d. cap. 8. num. 4. ergo cum
ius primogenitū ē aliunde filio ob-
ueniat, merito imputationi in le-
gitimam non subijcitur, prout be-
ne resoluunt Doctores proxime ci-
tati. Aduertit tamen in hoc Men-
chac. cum iudicio de more suo, dict.
num. 237. quod si pater creasset de
nouo maioratum, & ad illum vo-
casset filium, tenetur hic filius, sic
vocatus ad nouum maioratum,
imputare partem in legitimam, sci-
licet, reliquum ultra tertiam paren-
tis apud nos: Tertiam, & Quintū,
apud Hispanos. Ratio est, quia hic
filius, qui succedit in nouo maiora-
tu, non dicitur patri in eo succedere
iure sanguinis sed tantum iure hæ-
reditario, vt late, & bene resoluit,
Molin. d. cap. 8. num. 10. ad quod ex-
pendit textum in leg. Filius familias
§. Diui

§. *Diuisio secundo, D. de legatis primo,* ubi Bartol. & cōmuniter scribentes notant institutorem maioratus, nō posse per institutionem creditoribus obesse, dicuntur autem filij creditores respectu legitimarum, vt notat glossa celebris in leg. *Si emancipata, Cod. iur. & facti ignor.* ubi *Pardilla numer. 32. Caldas in §. Si tutor. Institut. de inofficioso numer. 8.* ergo semper filius vocatus ad maioratum tenebitur imputare in legitimam reliquam ultra tertiam, nec excessum ultra tertiam, annexum maioratui percipiet, & vltimis integram legitimam, in fraudem aliorum filiorum, quod per quam maximum absurdum erit. Igitur recte scribit *Menchac. dict. numer. 237.* Quod si maioratus fuerit nouus à patre institutus imputetur ex ratione *Molina dict. numer. 10.* quem sequitur *Castillo dict. cap. 19. num. 100. ad medium,* aduertentes primū successorem succedere in maioratu primo institutori iure hæreditario, reliquos vero sequētes iure sanguinis, neglecta multorum opinione, qui existimarunt semper in maioratu succedi iure hæreditario, quam totis viribus conatur defēdere *Valasque de Auendaño ad leg. 40. Tauri glossa prima à num. 8. vsque ad numer. 30. post Tiraquel. de iure primogenit. quæstion. 35. Gomes leg. 40. numer. 72. ubi Cysuentes quæstion. 16. Simancas de catholic. cap. 9. à numer. 262. plures per Molinam lib. 1. cap. 8. num. 1. Castill. tom. 2. controuers. cap.*

20. nu. 2. & tom. 3. cap. 19. à nu. 100. Salazar de vsu, & consuet. cap. 12. nu. 36. & nos latissime diximus, dict. tract. de repræsentatione, qui aliquando typis mandabitur.

Venit etiā limitanda hæc principalis resolutio circa expēsas, quas pater fecit in maioratu, Nam hæc veniunt imputandæ, prout supradiximus de Emphiteusi, & tradit *Barbos. leg. Diuortio §. final. 1. part. numer. 123. versicul. ex his Garsia de expensis cap. 16. num. 36. Molina de primogenijs lib. 1. cap. 27. numer. 10. Valasc. consult. 116. praeceptor Brito ad cap. 2. de Locato part. 3. à num. 31. Peregr. de fideic. art. 50. nu. 72.* quod intelligendum est quādo expensæ cedunt in vtilitatem maioratus, ita vt ex ipsis lucrū censeat successor, ne locupletetur cū iactura aliena.

Vltimo limitatur, quando possessor, qui maioratum possidebat, & ei fuit mota lis pro destructione maioratus, aliquam quantitatem pecuniæ dedit pro conseruatione ipsius maioratus per transactionē, nā hæc pecunia soluenda est à filio successore maioratus, & debet conferri inter fratres, vt optime resoluit *Gregor. l. 10. tit. 26. part. 4. gloss. 4. p. q. 26. n. 23. vendiendo, Molin. lib. 4. c. 8. num. 27. & nos iam in casu occurrente consulimus, & sic fuit obseruatum secundum iustitiam, & collationum regulas adde *Pelaes, Surd. de aliment. titul. 8. priuileg. 84. nu. 12. Valasc. cons. 119. n. 9. & 10. Pinel. l. 1. de bon. matern. 2. p. n. 68.**

De vna, & altera quarta deducēda velnō,

230. Prætereundam non duximus
 aliam quæstionem circa bona ca-
 strensia an veniant imputanda,
 sunt enim bona castrensia, quæ fi-
 lius acquisiuit in militia, iuxta leg.
Castrense D. de Castr. peculio leg. ultim.
Cod. inofficioso testamento, Paul. lib. 3.
sent. titul. 4. versiculo filius famil. vbi
Cuiacius Spin. 4. part. de testamentis
in Rubrica num. 13. Caldas leg. Si cu-
ratores, verbo lafis num. 90. Mendes
leg. Cum oportet cap. 3. num. 140. Mo-
lin. disputat. 230. hæc enim bona
 nec de iure Communi, nec de iure
 regio imputantur, siue à patre pro-
 fecta sint, siue aliunde quærantur,
 sed semper apud filios remanent
 præcipua, vt multis constitutioni-
 bus haberi testatur *Iureconsultus in*
leg. 1. §. Nec Castrense D. Collatione
bonorum leg. final. Cod. de Collationi-
bus leg. Fideicommissaria 11. §. 1. ver-
siculo nec obeundem D. fideicom. libert.
leg. Si fratres 53. §. Idem Papinianus
D. pro socio, vbi consultus testatur
 filium semper debere prædicta bo-
 na præcipua obtinere, cuius rei ra-
 tionem præstat *Costa in §. Et quid si*
tantum 5. part. num. 229. sed aliam
 præstat *Mendes de Castro in leg. Cum*
oportet Cod. de bon. quæ liber. part. 3.
num. 153. quod hæc bona per Cō-
 stitutiones semper fuere reposita
 in dominio ipsius filij, ac proinde,
 cum iuris censura semper effugiāt
 patris dominium, exempta sunt à
 collatione, & cū hac ratione tran-
 sit *Valascus de partitionibus, cap. 13.*
numer. 167. notant communiter

scribentes d. iuribus, maxime *Bar-*
tolus dict. §. Nec castrense, Manzil.
post Rip. dict. leg. In quartam, numer.
27. quæstion. 29. num. 16. & num.
29. Pichard. §. Quadam de Action.
cap. 3. num. 80. plures per Caldas §.
Sed hæc 2. part. numer. 26. Marta de
succession. leg. quæstion. 15. artic. fin.
numer. 4. quæ resolutio indistincte
 procedit in Regno Castellæ, iuxta
 leg. 3. titul. 4. part. 3. & leg. 5. titul.
 15. part. 6. vbi *Gregor. Castr. & Va-*
lasc. dictis locis. In nostro vero Re-
 gno similiter resoluendum est om-
 nia, quæ filius extra donationem
 paternam causa militiæ acquisiuit,
 semper præcipua manere iuxta re-
 gulam suprapositam *dict. leg. ultim.*
Cod. Collation. Ordinat. lib. 4. titul.
97. §. 18. ibi (em acto militar,) quæ
 regula apud nos seruanda est, per
 eandem *Ordination. dict. titul. 97. §.*
18. Castr. dict. num. 153. Est tamen
 distinguendum circa donata à pa-
 tre filio causa militiæ, quæ dona-
 tiones attento iure Cæsareo ce-
 dunt in peculium Castrense, iuxta
 leg. 1. C. *Castrensi peculio lib. 12.*

Hæc enim licet attento iure nun-
 quam veniant conferendæ, nec im-
 putandæ, *dict. §. Nec Castrense,*
 cum similibus, tamen *Ordinatio.*
 nostra Regia distinguit *lib. 4. titul.*
97. §. 7. inter casum, quo pater
 donauit filio soluto, & inter ca-
 sum, quo donauit filio vxorato,
 primo casu, omnia à patre profe-
 cta minime veniant imputanda,
 etiam si filius iam fuerit eques
 confir-

confirmatus, & descriptus in Matricula regis. Si vero filius fuerit coniugatus, & fuerit eques descriptus in Matricula omnia à patre sibi donata tenebitur imputare, licet detur causa militiae. Si autem filius coniugatus adhuc equestrem dignitatem non obtineat, tunc non adstringitur imputationi; quia donata à patre censentur data causa dignitatis adipiscendae, & ideo non imputabit, ibi (*não trará à collação, o que o pay lhe der,*) & ibi (*para sua cavallaria em quanto he solteiro, posto que vá muitas vezes à guerra,*) & posto que quando ja a ella foi, fosse ja Cavaleiro, podem se depois que o filho for cazado for à guerra, & lhe seu pay ou mãy derem qualquer cousa para lá gastar, trará à collação tudo o que lhe assim derem, salvo se ao tempo que for à guerra sendo cazado, ainda não era Cavaleiro, porque neste caso posto que seja cazado, pois se vay fazer Cavaleiro, auemos por bem que não traga à collação o que nisto gastar.) notat Valasc. dict. loco, numer. 168. Gamma decis. 140. num. 1. Benedictus Pinel. selectar. lib. 1. cap. 5. num. 47. quae constitutio dum eximit sic à patre donata ab onere collationis, & imputationis declaranda est, per §. 9. eiusdem Ordination. ubi declaratur, tunc demum praedictas donationes factas causa militiae, non conferri, quando res ipsae donatae, fuere per filios consumptae; nam si extent tempore mortis donatoris apud filium, imputabuntur secundum aestima-

tionem praesentis status. Si autem apud filium non extiterint, sed fuerint ab eo in Regno consumptae, vel venditae, tunc necessario adducuntur ad collationem, vel imputabuntur secundum aestimationem pretij, quo fuere venditae, vel secundum pretium, quo vendi poterant tempore reuersionis, vel ex militia, vel ex palatio principis, in qua alternatiua habebit ipse filius electionem, cum ipse sit debitor aestimationis, iuxta regulam in alternatiuis de regulis iuris lib. 6.

Circa quam Ordinationem nouiter aduerto, legislatores nostros in dict. §. 9. equiparasse donata filio pro militia, vel pro incessu Regij palatij, qui inermis militia appellatur, ad effectum, ut tam in vno, quam in altero casu teneretur filius imputare res sic à patre donatas, si res ipsae extarent apud filium tempore mortis donatoris parentis, quando ipse filius iam reuersus est à militia, vel palatio. At vero in secundo casu, quem proponit, quando filius iam reuersus a militia in regno vendidit, vel consumpsit res donatas. non loquitur de filio, qui reuertitur à palatio, sed solum de filio, qui reuertitur à militia, vnde cum hic casus de filio veniente à palatio Regis, non sit expressus in Ordinatione, sed potius ab ipsa omissus, si ipse filius consummat, vel vendat res à patre donatas pro palatio Principis in Regno, ita ut illas non possideat tempore

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

mortis paternæ, non tenebitur illas imputare; quia hic casus omissus relinquendus est dispositioni iuris communis, argumento *l. Commodissime D. lib. & post.* & cum hæ donationes paternæ factæ filio pro militia inermi Regij palatij in iure reputentur Castrensia, vt probat *leg. Unica Cod. Castrensi Palatino peculio lib. 12. leg. 6. titul. 17. part. 4. optimo Gom. leg. 29. num. 10. Molin. de iustia disputat. 230. versiculo inter Castrensia facit eadem Ordinat. dict. loco §. 8.* sequitur ipsas non esse conferendas, nec imputandas de iuris rigore, cum ergo casus, de quo supra fit omissus a nostris legislatoribus si filius reuersus à palatio principis res consumpserit, vel vendiderit, vel quocunque modo alienauerit, ita vt illas non possideat tempore mortis paternæ, minime illas imputabit, iuxta proxime dicta; vide verba, *dict. §. 9. ibi (& isto que dize-mos, &c. vsque ad finem.*

234. Vnde consequenter de peculio quasi Castrensi dicendum est minime conferendum, vel imputandum esse, vt probat *text in d. leg. vltima Cod. de Collationibus leg. 1. §. Sed neque D. de Collatione bonorum, leg. Quæ pater D. familiae erciscund. Gom. leg. 29. num. 16. Rebus. de priuileg. scholastic. priuileg. 57. Mendes de Castro dict. leg. Cum oportet. 3. part. numer. 177. Mangil. question. 29. numer. 27. & apud omnes in confesso est, *Marra dict. question. 25. articul. vltim. num. 40. Pinel. 1. se-**

lectar. cap. 5. num. 40. quia peculium quasi castrense in omnibus sequitur naturam castrensis *l. vltim. Cod. inofficioso testamento, vbi notant omnes leg. Cum oportet Cod. de bonis, quæ liberis;* nam cum per iure consultos concessum esset militibus armatæ militiæ, vt quicquid intuitu militiæ acquisissent, non subijceretur imputationi, & collationi, *dict. §. Nec castrensē,* ita etiam iustissimum visum fuit Imperatoribus, vt quasi castrensia non imputarentur, quia non minus defenditur respublica ab his, qui publicis muneribus funguntur, quam ab his, qui militum numero adscribuntur, argumento *text. in leg. Fori, & in leg. Aduocati Cod. de aduocatis diuersor. iuditor. & constat ex leg. vltim. Cod. de Castrensi peculio lib. 12. & ita in terminis resoluit Mendes de Castro ad d. l. Cum oportet part. 3. numer. 161. Molin. de iustitia disputat. 231. de quo peculio videndus est, *Quasada in questionibus ciuilibus, cap. 7. Caldas ad l. Si curatorem verbo lesis num. 98. Doctores communiter ad §. 1. Institut. per quas personas nobis acquiritur, vbi gloss. excellens, verbo, castrensibus peculij, & ideo filij possunt libere donare, & testari, iuxta leg. Filius familias in fine, D. de donation. leg. 3. D. de bon. posses. Caldas supra num. 111. Pinel. lib. 3. selectar. cap. 5. num. 1. & à num. 6.**

Prosequamar, ergo exempla quæ Doctores adducunt peculij quasi castrensis, vt perfecte dignosci valeat,

vtrum

utrum sint imputanda, & quia *lex. ultim. Cod. inofficioso testamento*, plura exempla recenset, nos breuiter percurrando frequentiora elucidabimus, ut ex nostra resolutione facile ad alia perueniri valeat.

Primum ergo exemplum ponit Iustinianus *in dict. leg. ultim.* in proconsulibus, & alijs publicis ministris, qui ratione officij, & publicæ administrationis salaria percipiunt, patet, *ex versiculo in tali igitur, iuncto versicul. in his igitur, o primeiro, ibi Salaria, vel stipendia publica percipiunt*, & probantur expresse in Regno Castellæ, *per leg. 7. titul. 17. part. 4. leg. 2. titul. 1. part. 3. Caldas d. num. 98. Palat. in Rubrica repetitione de donationibus inter §. 62. à numer. 18. & sequent. Molin. de iustitia disputat. 231. num. 2. Mendes de Castro in d. leg. Cum oportet. 3. part. numer. 181. Riminald. dict. §. 1. Institut. per quas personas num. 57. & sequentibus, Bertrand. cons. 192. numer. 1. lib. 2. Aufrerius ad Capellam Tolosanam decis. 10. Pinel. dict. cap. 5. num. 10.* & plures alij, quos refert, & sequitur *Castro ubi proxime*, unde inferunt, quæ sita per filios famil. qui regibus inserviunt iustitiam administrando, ut sunt iudices, correctores prouinciarum, & in distincte omnes alij, qui ex officio publico, quod exercent, aliquid acquirunt, hæc omnia non esse imputanda *dict. leg. ultim. Doctores modo citati*, cum quibus est communis, quæ etiam potest probari *ex Ordinatione dict. lib.*

4. titul. 97. §. 18. ibi (ou em acto de letras) aduertendo quod filius, qui post gradum literarum acceptum, principi in officio literarum inservit, & bona, seu stipendia exinde percipit, non teneri illa in legitimam imputari, iuxta proxime dicta. Deinde aliud exemplum est in filijs, qui publicam aliquam linguam, vel scientiam in vniuersitatibus docuerunt, & deinde salaria publica, vel priuata perceperint, minime tenentur illa imputare, ita *ex dict. leg. ultim. & ex dict. §. 18. legis regie*, aperte deducitur, siue scientia sit Cæsarea, siue pontificia, siue theologica, siue apollonia, siue quæcunque alia ars liberalis, siue etiam medicina in curatione infirmorum exercita, ex qua aliquid lucrum percipiatur, in nullo ex prædictis casibus tenetur filius lucrata ad collationem adducere, vel in legitimam imputare, ita tenet communis sententia, *in dict. leg. ultim. Peregrin. tom. 3. cons. 84. numer. 1. leg. Archiatri Cod. de profess. & med. lib. 10. Molin. dict. numer. 2. Castro dict. numer. 181. Caldas dict. numer. 98. & 101. Pinel. d. cap. 5. num. 25.* & plures congesti per illos. Hoc idem resoluen- dum est in omnibus filijs famil. qui officium publicum exercent, ut sunt Notarij, Tabelliones, & quicumque alij, qui publica salaria meruerunt, ut constat *ex dict. leg. ultim. Cod. inofficioso testamento, ubi glossa verbo memorabilibus. Caldas*

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

d. loco num. 100. Molin. dict. num. 1. Castr. d. n. 181. & 182. & satis deducitur ex cōmuni sententia, de qua supra, vt nec etiam hi teneantur ad imputationē, idem de secretarijs, vel principis, vel ciuitatis Pinel. d. cap. 5. num. 13.

236. Maior dubitatio est circa quæsitā per aduocatos, & Consulentes, an veniant imputanda, quia *d. leg. ultim. Cod. in offic.* requirit stipendia de publico, ad effectum ne imputentur, patet ibi *in d. versicul. in his o primeiro (ibi publica perceperunt.)* cum ergo hodie aduocati, seu consulentes non habeant stipendium de publico, videtur cessare priuilegium, sed adhuc resoluendum est omnia quæsitā per aduocatos, & consulētes licet priuata sint stipēdia adhuc gaudere priuilegio, ne imputentur, quia illa salaria publica, *d. leg. ultim.* non requiruntur præcise, sed meminit de illis Imperator, quia sunt certa, vnde si cōstiterit aduocatos, vel consulentes ex officio pecunias lucrari, minime veniunt ad imputationem, *d. l. ult. versic. in his o primeiro, ibi (disertissimis patronis causarum) ita glos. 2. verbo fori, in l. Aduocati C. de aduocatis diuersor. iudic. per textum ibi (quicquid. &) l. Cum aduocatio ibi (quolibet titulo,) eodem tit. Palat. d. §. 62. numer. 21. Menchac. de success. creat. §. 24. numer. 40. Molina vbi supra, Castr. d. num. 181. Caldas d. num. 98. Pinel. d. cap. 5. nu. 11. & nu. 20. vbi quod potest testari de illis, Clar. §. testamentum quaest. 18. Peregr.*

lib. 3. cons. 84. num. 1. Ioseph. var. cap. 12. num. 8. Pinel. d. cap. 5. à num. 20. vsque 24. & satis comprobatur ex nostra Ordinatione d. §. 18. ibi (em acto de letras) constat enim literas tunc exerceri, quando ad praxim deducuntur, siue aduocando, defendendo causas, siue consulendo, vt ex Bald. & pluribus alijs refert Gonçales in reg. 8. glos. 9. §. 2. num. 66. maxime, quia licet cessent illa publica stipendia, tamen non cessant alia, de quibus fit mentio in l. 1. §. In honorarijs D. de var. & extraord. quæ iudex præcipiebat, vt soluerentur aduocatis, quia similiter hodie iubentur persolui ex Ordinatione lib. 1. tit. 91. nam hoc salarium, etiam publicum appellari potest, ex eo, quod ex publica causa percipitur, seu ex publico officio, licet de publico horreo non soluatur, & hanc opinionem, magis veram, & communem testatur Cald. d. verbo, la sis num. 99. vbi infinitos refert. Castr. d. num. 180. Gregor. Lopes leg. 2. tit. 2. part. 3. glossa en las escuelas, Corras. l. Frater à fratre, part. 1. num. 60. Maynerius ad l. Filius familias numer. 10. D. de regul. iur. Ascan. de patr. potest effectu 9. num. 7.

Potest hic moueri quæstio, de procuratoribus numeri, qui officium aduocatorum exercent absque aliquo gradu literarum, sed tantum cū aliqua notitia Ordinationis regiæ, qui proprie tabulæ dicuntur, vtrum lucrata per ipsos dicatur peculium quasi castrense, nec veniat imputan-

237. imputandum, in qua quæstione videbatur dicendum non esse numerandum inter peculium castrense, quod similes rabulæ acquirunt, ex eo, quia procuratoris officium, quod isti gerunt, non dicitur officium publicum, sed priuatum, & ideo nō recensetur inter officia publica, de quibus agit Imperator, *d. l. ult. Cod. inoff.* & ita in procuratore simplici resoluit cōmunis sententia, de qua *Bald. d. l. Cum oportet, nu. 16.* ex quibus, & alijs communem sententiam præconatur *Caldas d. n. 101. versic. magis cauendum est.* Nec tentata hac sententia obstabit *textus in d. l. ultim.* in illis verbis *d. vers. in his, ibi (agentibus)* per quæ contrarium defendit *Mayerius in d. l. Filius fam. num. 18. D. reg. iur. cum alijs quos refert,* quia satis conuincitur, si aduertas agentes in rebus, de quibus loquitur *d. l. ultim.* non esse simplices procuratores, sed erant certi procuratores principis, qui negotia ipsius per prouintias dispersi procurabant, vt explicat *Alciat. & Cuiac. in rub. C. de agentib. in reb. lib. 12. Cald. vbi proxime.* Vnde in procuratore simplici secure resoluendum est, ipsius bona non dici quasi castrensia iuxta modo dicta. At vero acquisita per rabulam in illo officio, & figura aduocati merito inter castrensia numerabuntur per *d. l. ult.* Nam hi etiam sunt publici patroni causarum, & cōprehenduntur sub illis verbis *d. l. ultim.* ibi (*de fertissimis patronis causarum,*) & per consequens,

nullomodo venient imputanda in legitimam, vt ex *Alciat. respons. 349. num. 1. resoluit Caldas d. versic. magis cauendum in med.* vbi loquitur secundum consuetudinem nostri regni, in quo admittuntur hi procuratores, ac si essent approbati in vniuersitate generali, quod etiam procedit in regno Castellæ, vbi procuratores etiam rabulæ habent collegiū approbatum, & numerum certum, censenturque publicæ personæ, ac proinde eorum officium censetur publicum, argum. *l. 1. C. de principib. ag. in reb. lib. 12. l. Nemo C. de dignitat. eod. lib. 12. Peres ad l. 1. tit. 11. lib. 2. Ordinamenti Quasada in libro diuersarum quæstion. cap. 7. numer. 3. & 4. Castro supra nu. 163. Caldas d. versic. magis.*

Aliud exēplum proponunt Doctores de peculio quasi Castrensi, scilicet de libris datis filio scholastico, vel Doctori, vel aduocato, sed quia de hoc iam satis supra, cum de donatione egimus, ibi videto.

Accedamus ad quasi Castrense peculium filij famil. clerici; Nam quicquid filius fam. clericus intuitu clericatus, vel beneficij acquirit 238. censetur in iure peculium quasi Castrense, quia clericus æquiparatur in iure Militi armato, *glosa. ebris in leg. Miles 6. D. de reuocata;* nam clericus, militat *Dec. cap. Eo libentius de seruis non ordn. cap. 1. de clerico egrot. cap. Christianis 11. q. 1. post Iason. & Rip. in d. l. Miles, Euevard. in topicis legal. cap. 22. Gutt. de iuram.*

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

iuram. confirm. part. 1. cap. 17. nu. 7.
Dominus Carolus de Grassis de effectib.
cler. effect. 7. nu. 2. vbi infinitos citat
Barb. l. Maritum D. solut. matr. n. 3.
& nos late diximus in lectura *cap.*
Odoardus de solutionib. sed quicquid
miles armatus acquirit peculium
Castrense dicitur, ergo similiter
quicquid clericus acquirit ratione
clericatus, vel beneficij, dicitur Ca-
strense; seu quasi Castrense pecu-
lium, quod aperte probatur *ex leg.*
Sacrofanctæ 32. Cod. Episcopis, &
clericis, iuncta Authentica Prasby-
teros, Cod. eodem titul. apud Canoni-
stas notatur per textum in cap. quia
nos de testamentis, vbi omnes scribē-
tes, vt per Couarru. ibi notant testa-
mentum clerici nō subiacere que-
relæ inofficiosi, iuxta d. l. ultim. Cod.
inofficioso, quod solummodo pro-
cedit, quia acquisita per clericum
cēsentur quasi Castrensia, & potest
ad libitū de illis disponere, vnde cō-
sequens est, vt minime teneantur
in legitimam imputare, d. l. Sacro-
fanctæ ibi (quoquo tempore, nunquam
ad diuisionem veniant, nunquam à fra-
tribus, vel sororibus, aut ex his genitis
conferantur) d. Authentica Prasbyte-
ros ibi (ad similitudinem Castrensiū
peculiorum, & donare cui volunt, secū-
dam leges, & de his testari precipimus)
quæ verba etiam reperiuntur in ori-
ginali *Authēt. de sanctissimi Episcopis,*
§. Prasbyteros Collatione 9. & ita re-
soluunt communiter Doctores, vt
per *Caldas. dict. verborum l. asis num. 103.*
Castro in d. l. Cum oportet 3. part. n. 162.

Molina de iustitia disput. 231. versic.
idem quasi Castrensia. Pinel. selectar.
lib. 1. cap. 5. num. 19. Euerard. in topi-
cis loco 56. quæ resolutio in Regno
Castellæ de plano procedit prop-
ter dispositionem l. 3. tit. 21. partitæ
1. vbi dicitur, quod possunt clerici
disponere ad libitum de illis bonis,
quæ pater illis concessit, & in nos-
tro regno etiam procedit in omni-
bus bonis acquisitis intuitu cleri-
catus, siue ex redditibus beneficij;
de quibus possunt pro voluntate
disponere, secundum consuetudi-
nem Hispaniæ, siue de stipendijs,
ratione ordinis quæ ad ipsos perue-
niunt præter donationem paternā,
prout optime aduertit Molin. d. vers.
idem quasi Castrensia, donatio autē
quæ à patre profecta est in titulum
patrimonij ad ordines suscipiendos
de iure communi efficitur castren-
se, vel quasi castrense, vt per Gomez.
l. 29. nu. 17. Rebusus de privileg. scho-
lastic. privilegio 54. Molina lib. 1. cap.
19. num. 29. Iason. l. Filia C. de colla-
tionibus num. 4. Castro nu. 162. Caldas
nu. 103 & nu. 132. apud nos tamen
ex dispositione Ordinationis d. lib. 4.
tit. 97. in principio, minime efficiū-
tur quasi Castrensia prædicta bona,
ibi (por qualquer maneira) secundum
quā Ordinatio tenetur filius clericus,
vel conferre, vel imputare in legiti-
mam omnia, quæ pater ei donauit
etiam ad suscipiendos sacros ordi-
nes, vt supradiximus agēdo de hac
donatione, & tradit Molina vbi pro-
xime contra Caldas, & Castro d. locis,
si vero

si vero hoc patrimonium à cōsanguineis, vel amico procedat, efficitur peculium quasi castrēse, ita ut nec imputari, nec conferri necesse sit, imò poterit clericus quantuncunque filius famil. de illo disponere ad libitum, d. l. *Sacrosanctæ*, d. *Authentica presbyteros*, d. cap. *Quia nos de testamētis*, sicut de iure receptius erat, ut possit etiam de profectiis à patre testari, quia efficiuntur quasi castrensia; in quo tamen advertendum est, quod licet filius possit ad libitum disponere de prædictis bonis, tamen tenetur relinquere legitimum parentibus, alias per conditionem ex lege illam obtinebunt, iuxta communem, de qua *Couarr. d. cap. Quia nos nu. 6. Caldas dict. verbo laesis num. 111. & 113. Fachin. lib. 6. controners. cap. 75. Clar. Menchac. & alij per Caldas supra.*

Dubitant Doctores, utrum possit hic filius clericus ad libitum disponere de bonis aduentitijs, quæ ad se vel per successionem, vel donationem, vel alio quocunque titulo peruenierunt ante clericatum? In qua quæstione *Castro d. l. Cum oportet num. 163. cum Bartolo in d. l. Sacrosanctæ*, *Alber. ibidem Gomes l. 48. n. 7.* defendunt facultatem liberam à iure concessam filijs familias ad testandum esse restringendam solummodo circa bona quæ sita intuitu clericatus, vel ex beneficio, minime vero posse testari de profectiis, vel aduentitijs, quod probant ex eo, quia facultas testandi clericis concessa in-

terpretanda est ne ex illa aliquod incommodum parentibus resultet, l. *Cum filius familias D. de testamento militari l. Impuberi 41. D. administrat. per quod fundamentum se iacet Castro consuluisse in causa graui.*

Sed contrariam sententiam tenent cōmuniter Doctores *Paulus num. 2. in d. l. Sacrosanctæ lason. leg. Filia licet Cqd. de collationibus num. 6. Couarru. d. cap. Quia nos num. 2. & 3. Caldas d. verbo laesis num. 103. Molin. disput. 138. versiculus licet, Gomes Aries l. 3. Tauri num. 3. Suar. quæstion. de maiorat. num. 31. Guillelm. in cap. Raynuc. verbo matrem. numer. 19. Thome Vaz allegat. 29. num. 124. & 125. & 128.* qui omnes cum alijs, quos referunt, mouentur per textum in d. l. *Sacrosanctæ*, & in d. *Authentica presbyteros*, ibi (*quacunque, & ibi, quomodolibet*) quibus generalibus verbis aperte constat omnia bona siue ex beneficijs, vel ex clericatu, vel etiã aduentitia cōprehendi, ita ut possit filius clericus, quomodocunq; velit de illis testari; neque aliqua differentia admitenda est, circa illa aduentitia, & alia bona, ac proinde secure resoluunt filium de omnibus testari posse, prout colligitur ex illis iuribus, quæ sententia verissima est. Nec fundamentum præiudicij paterni in contrarium aliquid euincit, quia plene reiicitur ex his, quæ infra in prima limitatione.

Daclarabitur tamen hæc proxima reso-

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

240. ma resolutio, vt solummodo filius clericus testari possit, de aduentitijs, quæ habebat ante clericatum circa proprietatem, remanente vsufructu penes patrem, cui filius per clericatum nocere non potuit, iuxta textum in l. vltima versiculo, si vero defuncta Cod. ad Tertul. d. l. Sacrosancta, & ex eo, quia omne priuilegiū alicui concessum, semper interpretatur sine præiudicio alterius, l. 2. §. Si quis à principe D. ne quid in loco publico Bald. l. Si quæramus ad finem D. testam. mil. Imola in cap. 2. de testamentis, num. 28. Guillelm. d. verbo uxorem num. 24. Matienço l. 4. tit. 4. lib. 5. glossa 3. num. 5. Couas in d. cap. Quia nos num. 3. Suar. d. quæst. de maiora tu num. 36. & 37. Gregor. Lopes l. 13. tit. 1. partita 6. glossa, que est an en poder, Gom. l. 84. num. 7. Pinel. leg. 1. de bonis maternis part. 1. num. 43. Tellius l. 5. Tauri num. 6. Auendan. d. l. 5. gloss. 5. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 19. num. 15. Molina de iustitia disp. 138. sequitur Thomas Vas d. allegat. 29. num. 126. Castro d. 3. part. n. 163. quæ resolutio confirmatur ex d. leg. Cum filius famil. D. de testam. milit. l. Impuberi D. administrat. tut. ita vt filius clericus, etiam filius famil. testari possit de bonis aduentitijs sine præiudicio vsufructus paterni, relinquendo patri legitimam sibi debitam, alias habebit parens conditionem ex lege ad recuperandam legitimam, iuxta dict. Authenticam presbyteros, d. cap. Quia nos, vbi Couar. nu. 6. & communis Doctorum re-

solutio, Pichard. princip. Inst. quibus non est permissum, &c. nu. 80. Fachin. contr. lib. 6. cap. 75. à principio Molina lib. 2. cap. 10. n. 27. Uaz. supra num. 134. Valasc. conf. 108. num. 13. Gutt. practic. lib. 2. quæst. 96. Martha de iurisdictione. 4. part. casu. 26. Aegid. l. 1. C. de sacrosact. eccles. 2. part. §. 1. n. 23. Paulus Emilius, Gallus de success. abintestato 2. part. tit. 1. exceptione 1. n. 13. Caldas ad princip. Inst. de in offic. n. 20. & d. verbo lesis n. 111. Barb. l. Diuortio in principio 2. part. num. 66. itaque clericus etiam filius familias testando tenetur patri legitimam relinquere, alias autem illam recuperabit, per supradictam conditionem, quia verius est testamentum ipsius non subijci quærelæ in officio per text. in d. l. vltim. Cod. inoff. vt ex infinitis resoluit Caldas d. loco n. 111. & omnes proxime citati. Deinde vsufructus semel ante clericatum quæsitus patri in bonis aduentitijs, apud illum remanebit, Doctores modo citati.

Conueniunt tamen scribentes in eo, quod patri non quærat²⁴¹ vsufructus aduentitiorum, quæ filijs aliunde obuenerunt post clericatū, ita vt filius de huiusmodi aduentitijs etiam testari valeat non solum, de proprietate in vita patris, sed etiam de vsufructu simul ex ratione supra scripta, quod omnia, quæ filius clericus post clericatum acquirit, sequuntur naturam quasi castrensium, ita vt nec patri vsufructus quærat²⁴²,

Cod.

Cod. inofficioso, ita originaliter Bald. d. l. Sacrosanctæ, & in dict. Authent. presbyteros, communis per Abbatem, post Hostiensem, & alios antiquiores in d. cap. Quia nos, Soar. d. quæst. de maiorat. num. 31. vbi testatur iudicatum, Rojas in Epitome success. cap. 17. n. 5. Guit. lib. 2. practic. quæst. 40. num. 3. Auendan. d. l. 5. glos. 5. Azened. l. 1. titul. 8. num. 5. lib. 5. noua recopilationis, Cald. d. verbo lasis num. 103. Castro num. 164. Thomas Vaz d. loco num. 128. & 131. Spino glos. 33. numer. 21. Pichardus d. nu. 80. Menchac. success. creat. §. 22. num. 37. Gregor. l. 5. titul. 17. partit. 4. & alij ab eis relati adde Aluarad. de coniectur. ment. defunct. lib. 2. cap. 1. num. 8. Pelæes de Maioratis. 1. part. quæst. 1. nu. 45. Molin. d. cap. 9. num. 22. Aegid. l. 1. Cod. de sacros. eccles. part. 1. §. 7. n. 10. Lessius lib. 2. cap. 4. dubio 5. nu. 7. Azor. tom. 1. Mor. lib. 12. cap. 8. quæst. 9. quidquid ab hac sententia, deuiet Cald. d. verbo lasis d. num. 130. quem vide vsque ad. 132. per totum.

Ampliant Doctores istam cōmunem sententiam, vt non solum procedat in clericis in sacris, sed etiam in clericis in minoribus, qui veniunt appellatione clericorum, vt notant scribentes omnes ad cap. 2. de foro competent. cap. Cum non ab homine de iudicijs, cap. Nullus cap. Placuit. 11. quæst. 1. Menoch. de arbit. casu 246. num. 1. Camil. Borrellus conf. 15. num. 23. Grasia reg. 9. Farin. q. 8. Thome Vaz allegat. 10. cum pluribus sequentibus Cou. pract. cap.

32. Barbos. l. Titia D. soluto matrim. n. 33. Ceuallhos quæst. 563. Cened. ad Decretal. collect. 105. in quo attento iure Cōmuni consentiunt omnes, nec cōtradiçtorē inueni Cou. supra n. 4. Valasc. consult. 108. n. 14. Spino Rubrica 4. num. 22. Vaz dicta alleg. 29. num. 116. Molina disputat. 133. versiculo licet, & quod non solum ad clericos in minoribus, sed etiam, ad clericos primæ tonsuræ, qui veri clerici sunt, si qualitates obseruētur Concilij Tridentini sess. 23. de reform. cap. 6. de quibus Thomas Vaz allegatione 14. & sequent. extendatur priuilegium, affirmant plures; nam prima tonsura Ordo est ecclesiasticus, vt probat cap. Cum contingat. de etate, & qualitate vbi omnes Canonistæ sic notant & sequitur l. 1. in fine, & in proæmio titul. 6. partit. prima, vbi cōmunem testatur, Gregorius Lopes gloss. corona, Couar. d. cap. Quia nos n. 4. Caldas d. verbo lasis num. 104. cōmunē refert, & sequitur Ceuallhos com. contr. com. q. 524. plures per Gartiam 7. part. de benef. cap. 1. à princip. Grass. de effect. clericat. præludio 1. nu. 282. licet Theologi comuniter contrarium existimēt, vt per Ceuallhos supra Vazques ad 3. part. D. Thoma tom. 3. disp. 236. cap. 1. fere per totum, Campanil. diuers. iur. rubric. 2. num. 6. & sequentibus, Soar. tom. 1. de Religione tractat. 3. lib. 4. de simonia cap. 13. nu. ultimo, sequitur etiam colendissimus præceptor Christophor. Ioannes tractat. de simonia articul. 3. ad finem, sed quicquid sit de opinione, per primam

De vna, & altera quarta deducēda vel nō,

primā tonsuram quis efficitur persona ecclesiastica vt fatentur omnes proxime citati, tam Theologi quam Canonistæ, ergo si in habitu, & tonsura incedat potitur priuilegio clericorum, & si beneficiū obtinuerit ex quo fructus percipiat, vel aduentitia lucretur poterit de illis testari, sicut quilibet alius clericus in sacris, vt per *Couar. dict. cap. Quia nos num. 4. Caldas d. num. 104. Castro d. 3. part. num. 165. post plures alios, quos citant, quia scilicet omnia bona clerici primæ tonsuræ efficiuntur quasi castrensia, poteritq; prædictus clericus de illis adlibitū disponere, dum tamen patrem nō prætereat, vel exhæredet, vt supra cum *Couar. Fachin. Pichard, & pluribus alijs scripsimus, ad confirmationē expendit Caldas verbum, Cantores, de quo in d. Authent. presbyteros, quod verbum necessario referendum est ad clericos in minoribus, iuxta ordinem graduum ecclesiasticorū, de quo in cap. Perlectis 25. dist. vbi Illustrissimus ac Sapiētissimus primas, num. 10. Casar de Hierarch. disp. 11. §. 4. num. 7. ac proinde de primo ad vltimum asserendum est aduentitia, & omnia, quæ filius clericus in minoribus, vel etiam primæ tonsuræ acquirit pertinere ad peculium quasi castrense, nec vsumfructum patri acquiri, libereque posse testari de illis.**

243.

Sed à prædicta sententia imo clericos primæ tonsuræ non gaude re prædicto priuilegio, vt acquisita

ab eis, vel aduentitia pertineant ad peculium quasi castrense, resoluunt *Immola in d. cap. Quia nos, Viglius in principio quibus non est permittum facere testamentum num. 18. Ripa l. In quartam D. ad l. Falcidiam. nu. 171. Castro d. l. Cum oportet nu. 167. Parlad. quotidian. different. 123. §. 2. n. 7. & hanc partem approbare videtur Caldas d. loco num. 105. versiculo melius, qui omnes facile respondent aduerbum, cantores, de quo in d. Authent. presbyteros, quod nō intelligatur de gradu, sed de cātore clerico iam in sacris, qui ecclesijs in seruebat in maioribus ordinibus, iuxta *Authenticum, vt determinatus sit numerus clericorum, & quo ad summum extendunt quoad clericos, qui habent omnes quatuor gradus minorum ordinum, qui dicuntur cantores d. cap. Perlectis, sed ad clericos primæ tonsuræ minime extendendū putant, quia per primam tonsuram nullus gradus accipitur, vt cum cōmuni Theologorū supra diximus, & videtur cōprobari ex cap. Clericus de vita, & honestate, & forsan de iure Cōmuni hæc sentētia verior sit.**

Sed pro vera concordia harum opinionum dicendum est iure Cōmuni, (*semoto Concilio Trident.*) veriore esse sententiam negatiuam, quod initiatus prima tonsura non gaudeat priuilegio quasi castrensium in aduentijs, sed regulandus sit, tanquā quilibet alius filius familias, at vero post *Concilium Trident. d. sess. 23. cap. 6. indistincte dicendum*